

Yleiskokous

Jakelu: Yleinen
21. lokakuuta 2015

70. istunto

Asialistan kohdat 15 ja 116

Yleiskokouksen päätöslauselma 25. syyskuuta 2015

[ilman viittausta pääkomiteaan (A/70/L.1)]

70/1. Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development

Yleiskokous

Hyväksyy Yhdistyneiden kansakuntien huippukokouksen seuraavan päätöslauselman vuoden 2015 jälkeisen kehitysohjelman toimeenpanemiseksi:

Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development

Johdanto

Tämä toimintaohjelma on toimintasuunnitelma ihmisten, maapallon ja hyvinvoinnin hyväksi. Sen tavoitteena on myös vahvistaa yleismaailmallista rauhaa entistä vapaammassa maailmassa. Tiedostamme, että köyhyyden, myös äärimmäisen köyhyyden, poistaminen sen kaikissa muodoissa kaikkialla on merkittävin maailmanlaajuinen haaste ja kestävä kehityksen välttämätön edellytys.

Suunnitelman toimeenpanoon osallistuvat yhteistyössä kaikki maat ja sidosryhmät. Olemme päättäneet vapauttaa ihmiskunnan köyhyyden tyranniasta, ja haluamme hoivata ja suojella maapalloa. Olemme lujasti päättäneet ryhtyä rohkeisiin ja muutosta edistäviin toimenpiteisiin, joita tarvitaan kiireellisesti, jotta maailma voidaan siirtää kestävä kehityksen tielle. Lähtiessämme yhdessä matkalle kohti tätä tavoitetta vakuutamme, ettei ketään jätetä jälkeen.

Tänään julkistettavat 17 kestävä kehityksen tavoitetta ja 169 alatavoitetta osoittavat uuden yleismaailmallisen toimintaohjelman laajuuden ja kunnianhimoisuuden. Ne ovat jatkoa vuosituhattavoiteille, ja niillä on tarkoitus viedä päätökseen se, mitä vuosituhattavoiteilla ei saavutettu. Niillä pyritään tekemään ihmisoikeuksista todellisuutta kaikille, saavuttamaan sukupuolten välinen tasa-arvo ja vahvistamaan kaikkien naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä mahdollisuuksia. Tavoitteet ovat yhtenäinen, jakamaton kokonaisuus, jossa tasapainottuvat kestävä kehityksen kolme osa-aluetta: talous, hyvinvointi ja ympäristö.

Tavoitteet ja alatavoitteet kannustavat seuraavien 15 vuoden aikana toimintaan ihmiskunnan ja maapallon kannalta ratkaisevan tärkeillä osa-alueilla.

Ihmiset

Olemme päättäneet poistaa köyhyyden ja nälänhädän kaikissa muodoissaan ja kaikkialta sekä varmistaa, että kaikki ihmiset pystyvät toteuttamaan omia kykyjään arvokkaasti ja tasa-arvoisesti terveellisessä ympäristössä.

Maapallo

Olemme päättäneet suojella maapalloa saastumiselta esimerkiksi kestävien kulutus- ja tuotantotapojen avulla, käyttämällä sen tarjoamia luonnonvaroja kestävästi ja ryhtymällä kiireellisiin toimiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, jotta maapallo pystyy tukemaan nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeita.

Hyvinvointi

Olemme päättäneet taata hyvinvoinnin ja tyydyttävän elämän kaikille sekä varmistaa, että taloudellinen, sosiaalinen ja teknologinen edistys tapahtuu sopusoinnussa luonnon kanssa.

Rauha

Olemme päättäneet vaalia rauhanomaisia, oikeudenmukaisia ja osallistavia yhteiskuntia, joissa pelolle ja väkivallalle ei ole sijaa. Kestävää kehitystä ei ole ilman rauhaa, eikä rauhaa ole ilman kestävästä kehitystä.

Kumppanuus

Olemme päättäneet mobilisoida toimintaohjelman toimeenpanoon tarvittavat voimavarat elvyttämällä kestävästä kehitystä edistävän globaalin kumppanuuden, joka perustuu vahvistettuun globaaliin solidaarisuuteen, keskittyy erityisesti köyhimpien ja heikoimmassa asemassa olevien tarpeisiin ja johon osallistuvat kaikki valtiot, sidosryhmät ja kansalaiset.

Kestävän kehityksen tavoitteiden yhtymäkohdat ja yhtenäinen luonne ovat ratkaisevan tärkeitä, jotta uuden toimintaohjelman tarkoituksen toteutuminen voidaan varmistaa. Jos toimintaohjelma ja sen tavoitteet saadaan toteutettua koko laajuudessaan, kaikkien elämä paranee merkittävästi ja maailmasta tulee parempi paikka.

Julistus

Johdanto

1. Me, valtioiden ja hallitusten päämiehet ja korkean tason edustajat, jotka olemme kokoontuneet Yhdistyneiden kansakuntien päämajaan New Yorkiin 25.–27. syyskuuta 2015 järjestön juhliessa 70. vuosipäiväänsä, olemme tänään päättäneet uusista maailmanlaajuisista kestävästä kehityksen tavoitteista.

2. Olemme tehneet palvelemiemme kansakuntien puolesta historiallisen päätöksen kattavista, kauaskantoisista ja ihmislähtöisistä yleismaailmallisista ja muutosta edistävästä tavoitteista sekä niiden alatavoitteista. Sitoudumme työskentelemään väsymättömästi toimintaohjelman toimeenpanemiseksi kokonaisuudessaan vuoteen 2030 mennessä. Tiedostamme, että köyhyyden, myös äärimmäisen köyhyyden, poistaminen sen kaikissa muodoissa kaikkialla on merkittävin maailmanlaajuinen haaste ja kestävästä kehityksen välttämätön edellytys. Olemme sitoutuneet saavuttamaan kestävästä kehityksen kaikilla kolmella osa-alueella – taloudellisella, sosiaalisella ja ympäristöön liittyvällä – tasapainoisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tavoitteenamme on myös jatkaa vuosituhattavoitteiden saavutuksia ja viedä loppuun se, mikä niiltä jäi kesken.

3. Olemme päättäneet poistaa vuoteen 2030 mennessä köyhyyden ja nälän kaikkialta; vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä; edistää rauhanomaisia, oikeudenmukaisia ja osallistavia yhteiskuntia; turvata ihmisoikeudet, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja vahvistaa naisten sekä tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia; ja varmistaa maapallon ja sen luonnonvarojen jatkuvan suojelemisen. Olemme myös päättäneet edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvua, yhteistä hyvinvointia ja säällisiä työpaikkoja kaikille ottaen huomioon eri maiden kehitystason ja valmiudet.

4. Lähtiessämme matkaan kohti yhteisiä tavoitteita vakuutamme, ettei ketään jätetä jälkeen. Tunnustamme, että ihmisarvo on kaiken perusta, ja toivomme, että tavoitteet ja alatavoitteet toteutuvat kaikkien kansakuntien ja kansalaisten hyväksi kaikissa yhteiskuntaryhmissä. Pyrimme myös tavoittamaan ensimmäisinä ne, jotka ovat jääneet kauimmaksi jälkeen.

5. Tämä toimintaohjelma on laajuudeltaan ja merkityksellisyydeltään ennennäkemätön. Sen ovat hyväksyneet kaikki valtiot ja se koskee kaikkia, ottaen huomioon eri maiden realiteetit, valmiudet ja kehitystason sekä kansallisia käytäntöjä ja prioriteetteja kunnioittaen. Nämä yleismaailmalliset tavoitteet ja päämäärät koskevat koko maailmaa, niin kehittyneitä valtioita kuin kehitysmaita. Tavoitteet ovat yksi, jakamaton kokonaisuus, jossa tasapainottuvat kestävästä kehityksen kolme osa-aluetta.

6. Tavoitteet ja alatavoitteet ovat saaneet muotonsa yli kaksivuotisessa tiiviissä julkisessa neuvonpidossa, johon osallistuneet kansalaisyhteiskunnat ja muut sidosryhmät eri puolilta maailmaa ovat kiinnittäneet erityistä huomiota köyhimpien ja heikoimmassa asemassa olevien ääneen. Neuvonpitoon antoivat arvokkaan työpanoksensa yleiskokouksen kestävästä kehityksen tavoitteiden avoin työryhmä sekä Yhdistyneet kansakunnat, jonka pääsihteeri laati synteesiraportin joulukuussa 2014.

Visio

7. Esittelemme näissä tavoitteissa ja alatavoitteissa erittäin kunnianhimoisen ja muutosta edistävästä vision. Näemme mielissämme maailman, josta köyhyys, nälkä,

sairaudet ja puute on poistettu ja jossa kaikki elämä pääsee kukoistamaan. Näemme mielissämme maailman, jossa ei ole pelkoa ja väkivaltaa. Maailman, jossa kaikki osaavat lukea. Maailman, jossa kaikilla on yhtäläinen oikeus eritasoiseen laadukkaaseen koulutukseen, terveydenhuoltoon ja sosiaaliturvaan ja jossa fyysistä, henkistä ja sosiaalista hyvinvointia suojellaan. Maailman, jossa vahvistamme sitoutumisemme siihen, että kaikilla on oikeus puhtaaseen juomaveteen ja sanitaatioon; jossa hygienian taso on entistä parempi; ja jossa turvallista, edullista ja ravitsevaa ruokaa on saatavilla riittävästi. Maailman, jossa asuinyhdyskunnat ovat turvallisia ja kestäviä ja edullista, luotettavaa ja kestävää energiaa on kaikkien saatavilla.

8. Näemme mielissämme maailman, jossa kunnioitetaan yleisesti ihmisoikeuksia ja -arvoa, oikeusturvaa, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä; jossa kunnioitetaan rotua, etnisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta; ja jossa jokaisella on tasa-arvoiset mahdollisuudet toteuttaa itseään ja antaa osansa yhteiseen hyvinvointiin. Maailman, joka panostaa lapsiinsa ja jossa jokainen lapsi saa varttua ilman väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Maailman, jossa jokainen nainen ja tyttö voi luottaa sukupuolten tasa-arvoon ja jossa kaikki heidän oikeuksiensa ja mahdollisuuksiensa toteutumista koskevat juridiset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset esteet on poistettu. Oikeudenmukaisen, tasa-arvoisen, suvaitsevaisen, avoimen ja sosiaalisesti osallistavan maailman, jossa heikoimmassa asemassa olevien tarpeisiin vastataan.

9. Näemme mielissämme maailman, jossa jokainen maa pääsee osalliseksi kaikille kuuluvasta kestävästä talouskasvusta ja säällisistä työpaikoista kaikille. Maailman, jonka kulutus- ja tuotantotavat sekä kaikkien luonnonvarojen – ilman ja maan, jokien, järvien, pohjavesiesiintymien ja merien – käyttö ovat kestäviä. Maailman, jossa demokratia, hyvä hallintotapa ja oikeusturva sekä kansallisella ja kansainvälisellä tasolla mahdollisuuksia tarjoava toimintaympäristö ovat olennaisia edellytyksiä kestäväälle kehitykselle, kuten kestäväälle ja kaikkia koskevalle talouskasvulle, sosiaaliselle kehitykselle, ympäristönsuojelulle ja köyhyyden sekä nälän poistamiselle. Maailman, jossa teknologian kehitys ja soveltamistavat ovat ilmaston kannalta suotuisia, kunnioittavat luonnon monimuotoisuutta ja noudattavat kestävä kehityksen periaatteita. Maailman, jossa ihmiskunta elää sopusoinnussa luonnon kanssa ja villieläimiä sekä muita eliölajeja suojellaan.

Yhteiset periaatteet ja sitoumukset

10. Uuden toimintaohjelman osviittana ovat Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan tavoitteet ja periaatteet, kuten kansainvälisen oikeuden kunnioitus. Se perustuu Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen,¹ kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, YK:n vuosituhatjulistukseen² ja vuoden 2005 huippukokouksen päätösasiakirjaan.³ Siihen ovat vaikuttaneet muutkin asiakirjat, kuten YK:n julistus oikeudesta kehitykseen.⁴

11. Vahvistamme kaikkien keskeisten YK:n konferenssien ja huippukokousten päätösasiakirjat, jotka ovat luoneet vakaan pohjan kestäväälle kehitykselle ja auttaneet uuden toimintaohjelman muotoilemisessa. Näitä ovat muun muassa

¹ Päätöslauselma 217 A (III).

² Päätöslauselma 55/2.

³ Päätöslauselma 60/1.

⁴ Päätöslauselma 41/128, liite.

ympäristöä ja kehitystä koskeva Rion julistus,⁵ maailman kestävän kehityksen huippukokous, maailman sosiaalisen kehityksen huippukokous, kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelma,⁶ Pekingin toimintaohjelma⁷ ja YK:n kestävän kehityksen konferenssi. Vahvistamme myös näiden konferenssien seurantamenettelyt, kuten YK:n neljännen vähiten kehittyneitä maita koskevan konferenssin, kolmannen pieniä kehittyviä saarivaltioita koskevan kansainvälisen konferenssin, YK:n toisen kehittyviä sisämaavaltioita koskevan konferenssin ja YK:n kolmannen katastrofiriskien vähentämistä koskevan maailmankonferenssin päätösasiakirjat.

12. Vahvistamme kaikki ympäristöä ja kehitystä koskevan Rion julistuksen periaatteet, kuten yhteisten mutta eriytyneiden vastuiden periaatteen, joka on määritelty julistuksen periaatteessa 7.

13. Näissä tärkeissä konferensseissa ja huippukokouksissa tunnistetut haasteet ja sitoumukset liittyvät toisiinsa ja edellyttävät yhtenäisiä ratkaisuja. Jotta niihin voidaan kohdistaa tehokkaita toimenpiteitä, tarvitaan uudenlainen lähestymistapa. Kestävässä kehityksessä huomioidaan, että köyhyyden poistaminen kaikissa muodoissaan ja kaikkialla, maiden sisäisen ja niiden välisten eriarvoisuuden torjuminen, maapallon suojeleminen, kaikkia koskevan kestävän talouskasvun luominen sekä yhteiskunnalliseen osallistumiseen kannustaminen ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa.

Nykyinen maailmamme

14. Kokoonnumme aikana, jona kestävään kehitykseen kohdistuu valtaisia haasteita. Miljardeit kansalaiset elävät edelleen köyhyydessä eivätkä pääse osallisiksi ihmisarvoisesta elämästä. Eriarvoisuus maiden sisällä ja välillä kasvaa. Mahdollisuudet, vauraus ja valta jakaantuvat erittäin epätasaisesti. Sukupuolten eriarvoisuus on edelleen merkittävä haaste. Työttömyys, erityisesti nuorison keskuudessa, on tärkeä huolenaihe. Maailmanlaajuiset terveysuhat, luonnonkatastrofien yleistyminen ja paheneminen, konfliktien, väkivaltaisten ääriliikkeiden, terrorismin ja niihin liittyvien humanitaaristen kriisien sekä ihmisten pakkosiirtojen lisääntyminen uhkaavat kääntää viime vuosikymmeninä saavutettua kehitystä taaksepäin. Luonnonvarojen ehtyminen ja ympäristön pilaantumisen aiheuttamat haittavaikutukset, kuten aavikoituminen, kuivuus, maaperän huonontuminen, pula juomavedestä sekä luonnon monimuotoisuuden katoaminen lisäävät ja pahentavat ihmiskunnan kohtaamia haasteita. Ilmastonmuutos on yksi aikamme suurimmista haasteista, jonka haittavaikutukset horjuttavat maiden kykyä saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet. Maailmanlaajuinen lämpötilan ja merenpinnan nousu, valtamerien happamoituminen ja muut ilmastonmuutoksen aikaansaamat ilmiöt vaikuttavat merkittävästi rannikkoalueisiin ja alavilla mailla sijaitseviin rannikkovaltioihin, joita ovat monet vähiten kehittyneet maat ja pienet kehittyvät saarivaltiot. Monien yhteisöjen ja maapallon biologisten tukijärjestelmien eeloonjääminen on vaarantunut.

⁵ *YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin raportti, Rio de Janeiro, 3.–14. kesäkuuta 1992, osa I, Konferenssin hyväksymät päätöslauselmat* (Yhdistyneiden kansakuntien julkaisu, myynti nro E.93.I.8 ja oikaisu), päätöslauselma 1, liite I.

⁶ *Kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin raportti, Kairo, 5.–13. syyskuuta 1994* (Yhdistyneiden kansakuntien julkaisu, myynti nro E.95.XIII.18), luku I, päätöslauselma 1, liite.

⁷ *Neljännen naisten maailmankonferenssin raportti, Peking, 4.–15. syyskuuta 1995* (Yhdistyneiden kansakuntien julkaisu, myynti nro E.96.IV.13), luku I, päätöslauselma 1, liite II.

15. Elämme kaikesta huolimatta myös valtaviin mahdollisuuksiin aikaa. Monissa kehitystä koskeissa haasteissa on saavutettu merkittävää edistystä. Sadat miljoonat ihmiset ovat edellisen sukupolven aikana nousseet äärimmäisestä köyhyydestä. Sekä poikien että tyttöjen kouluttautumismahdollisuudet ovat parantuneet. Tieto- ja viestintäteknologian leviäminen sekä maailmanlaajuiset yhteydet voivat merkittävästi nopeuttaa ihmiskunnan edistystä, poistaa digitaalista kahtiajakoa ja auttaa kehittämään tietoyhteiskuntia, samoin tieteelliset ja teknologiset innovaatiot esimerkiksi lääketieteen ja energiantuotannon aloilla.

16. Vuosituhattavoitteista sovittiin lähes 15 vuotta sitten. Ne tarjosivat tärkeitä puitteita kehitykselle, ja merkittävää edistystä onkin saavutettu lukuisilla osa-alueilla. Kehitys on ollut kuitenkin epätasaista erityisesti Afrikassa, vähiten kehittyneissä maissa, kehittyvissä sisämaavaltioissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa; ja jotkin vuosituhattavoitteet, erityisesti äitien, vastasyntyneiden ja lasten terveyttä sekä lisääntymisterveyttä koskevat, ovat edelleen aikataulusta jäljessä. Sitoudumme panemaan täysimääräisesti toimeen kaikki vuosituhattavoitteet, aikataulusta jäljessä olevat tavoitteet mukaan lukien, erityisesti tarjoamalla kohdennettua ja tehostettua apua vähiten kehittyneille maille ja muille erityistilanteissa oleville maille niitä koskevien tukiohjelmien mukaisesti. Uusi toimintaohjelma perustuu vuosituhattavoitteisiin ja pyrkii viemään päätökseen sen, mitä niillä ei onnistuttu saavuttamaan, erityisesti heikoimmassa asemassa olevien tavoittamisessa.

17. Tänäpä julkistettava kehys on kuitenkin laajuudeltaan paljon vuosituhattavoitteita merkittävämpi. Yhä voimassa olevien ensisijaisten kehitystavoitteiden, kuten köyhyyden poistamisen, terveyden, koulutuksen ja ruokaturvan sekä ravitsemuksen, lisäksi toimintaohjelmassa on määritelty laajemmat taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöä koskevat tavoitteet. Lupauksena on myös edistää entistä rauhanomaisempia ja osallistavampia yhteiskuntia. Ennen kaikkea toimintaohjelmassa on määritelty toimeenpanokeinot. Uusissa tavoitteissa ja alatavoitteissa on merkittäviä yhtymäkohtia ja useita eri osa-alueita koskevia elementtejä, jotka kuvastavat nyt päätettyä kokonaisvaltaista lähestymistapaa.

Uusi toimintaohjelma

18. Julkistamme tänään 17 kestävän kehityksen tavoitetta ja 169 alatavoitetta, jotka ovat toisiinsa liittyviä ja erottamattomia. Maailman johtajat eivät ole koskaan aikaisemmin sitoutuneet yhteisiin toimenpiteisiin ja pyrkimykseen yhtä laajan ja yleismaailmallisen poliittisen ohjelman puitteissa. Olemme lähdössä yhdessä tielle kohti kestävästä kehityksestä, sitoutumassa edistämään maailmanlaajuisia kehitystä ja yhteistyötä, joka voi tuoda merkittävää hyötyä maailman kaikille maille ja maanosille. Vahvistamme, että jokaisella valtiolla on täydellinen ja pysyvä itsemääräämisoikeus kaikkeen vaurauteensa, luonnonvaroihinsa ja taloudelliseen toimintaansa sekä oikeus käyttää sitä vapaasti. Toimintaohjelma pannaan täytäntöön kaikkien, niin nykyisen kuin tulevienkin sukupolvien, hyväksi. Samalla vahvistamme sitoutumisemme kansainväliseen oikeuteen ja korostamme, että toimintaohjelma on määrä panna toimeen niin, että se noudattaa kansainvälisen oikeuden mukaisesti valtioille kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia.

19. Vahvistamme Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen sekä muiden ihmisoikeuksiin ja kansainväliseen oikeuteen liittyvien kansainvälisten sopimusten merkityksen. Korostamme, että jokainen valtio on Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaisesti velvollinen kunnioittamaan, suojelemaan ja edistämään ihmisoikeuksia ja kaikkien kansalaisten perusvapauksia ilman minkäänlaista rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskuntoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin,

kansalliseen tai sosiaaliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen tai muuhun asemaan perustuvaa erottelua.

20. Sukupuolten tasa-arvon ja naisten sekä tyttöjen oikeuksien ja mahdollisuuksien turvaaminen edistää ratkaisevasti kaikkien tavoitteiden ja päämäärien saavuttamista. Koko inhimillisen potentiaalin ja kestäväen kehityksen saavuttaminen ei ole mahdollista, jos täydet ihmisoikeudet ja mahdollisuudet evätään puolelta ihmiskuntaa. Naisilla ja tytöillä tulee olla yhtäläiset oikeudet laadukkaaseen koulutukseen, taloudellisiin resursseihin ja politiikkaan osallistumiseen sekä miesten ja poikien kanssa yhtäläiset mahdollisuudet työllistymiseen, johtamiseen ja päätöksentekoon kaikilla tasoilla. Pyrimme lisäämään merkittävästi panostuksia sukupuolten välisen kuilun poistamiseen ja tehostamaan tukea instituutioille sukupuolten tasa-arvon sekä naisten mahdollisuuksien edistämiseksi maailmanlaajuisella, alueellisella ja kansallisella tasolla. Kaikki naisiin ja tyttöihin kohdistuvat syrjinnän ja väkivallan muodot poistetaan esimerkiksi ottamalla miehet ja pojat mukaan niiden vastaiseen työhön. Sukupuolinäkökulman järjestelmällinen valtavirtaistaminen toimintaohjelman toimeenpanossa on ratkaisevan tärkeää.

21. Uudet tavoitteet ja alatavoitteet tulevat voimaan 1. tammikuuta 2016, ja ne ohjaavat päätöksentekoa seuraavien 15 vuoden ajan. Tähtäämme kaikki toimintaohjelman toimeenpanemiseen omissa maissamme ja alueellisilla sekä maailmanlaajuisilla tasoilla ottaen huomioon eri maiden realiteetit, valmiudet ja kehitystason sekä kansallisia käytäntöjä ja prioriteetteja kunnioittaen. Kunnioitamme kestäväen ja kaikkia koskevaan talouskasvuun liittyvää poliittista liikkumavaraa erityisesti kehittyvissä valtioissa, mutta noudatamme siitä huolimatta olennaisia kansainvälisiä sääntöjä ja sitoumuksia. Tunnustamme myös alueellisten ja paikallisten lähtökohtien, aluekohtaisen taloudellisen integraation ja yhteenliittyvyyksien merkityksen kestävässä kehityksessä. Alueelliset ja paikalliset kehukset voivat auttaa kestäväen kehityksen periaatteiden tehokkaassa muuntamisessa konkreettisiksi kansallisen tason toimenpiteiksi.

22. Kullakin maalla on omat haasteensa kestäväen kehityksen tavoittelussa. Heikoimmassa asemassa olevat maat, erityisesti Afrikan maat, vähiten kehittyneet maat, kehittyvät sisämaavaltiot ja pienet kehittyvät saarivaltiot, ovat erityishuomion tarpeessa, samoin maat, joissa on meneillään konflikti tai sellaisen jälkitilanne. Myös monissa keskitulotason maissa on vakavia haasteita.

23. Huono-osaisten ihmisten oikeuksia ja mahdollisuuksia on edistettävä. Toimintaohjelma kuvastaa muun muassa kaikkien lasten, nuorten, vammaisten (joista yli 80 prosenttia elää köyhyydessä), HIV:tä/AIDSia sairastavien, ikääntyneiden, alkuperäiskansojen, pakolaisten ja pakkosiirron kohteiksi joutuneiden henkilöiden sekä maahanmuuttajien tarpeita. Päätämme ryhtyä kansainvälisen oikeuden mukaisiin tehokkaisiin lisätoimiin, jotta monimutkaisten inhimillisten hätätilanteiden ja terrorismin rasittamilla alueilla asuvia ihmisiä rajoittavat esteet voidaan poistaa, heitä voidaan tukea vahvemmin ja heidän erityistarpeisiinsa voidaan vastata.

24. Olemme sitoutuneet poistamaan köyhyyden kaikissa muodoissaan ja kaikkialla muun muassa poistamalla äärimmäisen köyhyyden vuoteen 2030 mennessä. Kaikkien on voitava saavuttaa peruselintaso esimerkiksi sosiaalisten turvajärjestelmien kautta. Olemme myös päättäneet ensisijaisesti poistaa nälän ja saavuttaa ruokaturvan sekä poistaa aliravitsemuksen kaikissa muodoissaan. Vahvistamme tässä asiassa maailman elintarviketurvakomitean merkittävän roolin ja kokonaisvaltaisen luonteen sekä toivotamme tervetulleeksi ravitsemusta koskevan

Rooman julistuksen ja toimintakehyksen.⁸ Kohdennamme resursseja kehittyville maaseutualueille sekä kestäväan maatalouteen ja kalastukseen, ja tuemme pienviljelijöitä, erityisesti naispuolisia, paimentolaisia ja kalastajia kehitysmaissa sekä etenkin vähiten kehittyneissä maissa.

25. Sitoudumme tarjoamaan osallistavaa ja yhdenvertaista laadukasta koulutusta kaikilla tasoilla – esiopetuksessa, ensimmäisen, toisen ja kolmannen asteen koulutuksessa sekä teknisessä ja ammatillisessa koulutuksessa. Kaikilla sukupuoleen, ikään, rotuun tai etniseen alkuperään katsomatta sekä vammaisilla, maahanmuuttajilla, alkuperäiskansoilla, lapsilla ja nuorilla, erityisesti huono-osaisilla, tulee olla oikeus elinikäiseen oppimiseen, jonka avulla he voivat hankkia mahdollisuuksien hyödyntämisessä ja täysivaltaisessa yhteiskuntaan osallistumisessa tarvittavat tiedot ja taidot. Haluamme tarjota lapsille ja nuorille hedelmällisen ympäristön, jotta he voivat toteuttaa täydellisesti omia oikeuksiaan ja kykyjään ja maamme voivat hyödyntää demografisen monimuotoisuuden tarjoamia etuja; tätä voidaan edistää muun muassa turvallisten koulujen ja eheiden yhteisöjen sekä perheiden avulla.

26. Meidän on taattava yleismaailmallinen terveyspalveluiden saatavuus ja pääsy laadukkaaseen terveydenhoitoon, jotta fyysistä ja henkistä terveyttä sekä hyvinvointia voidaan edistää ja yleistä elinajanodotetta pidentää. Ketään ei saa jättää jälkeen. Sitoudumme nopeuttamaan tähänastista kehitystä vastasyntyneiden, lasten ja äitien kuolleisuuden vähentämisessä lopettamalla kaikki tällaiset ehkäistävissä olevat kuolemat vuoteen 2030 mennessä. Olemme sitoutuneet varmistamaan sukupuoli- ja lisääntymisterveyttä koskevien palvelujen, kuten perhesuunnittelu-, tieto- ja koulutuspalvelujen, yleisen saannin. Edistämme myös malarian, HIV:n ja AIDSin, tuberkuloosin, hepatiitin, ebolan ja muiden tartuntatautien ja epidemioiden vastaista taistelua esimerkiksi torjumalla lisääntyvää mikrobilääkeresistenssiä ja kehitysmaita kuormittavia hoitamattomia sairauksia. Olemme sitoutuneet ehkäisemään ja hoitamaan tarttumattomia sairauksia, kuten käytös- ja kehityshäiriöitä sekä neurologisia häiriöitä, jotka ovat merkittävä haaste kestäväälle kehitykselle.

27. Pyrimme rakentamaan vahvan taloudellisen perustan kaikille valtioille. Kaikkia koskeva kestävä talouskasvu on hyvinvoinnin kannalta olennaisen tärkeää. Se voidaan saavuttaa vain jakamalla vaurautta ja puuttamalla epätasaiseen tulonjakoon. Pyrimme rakentamaan dynaamisia, kestäviä, innovatiivisia ja ihmislähtöisiä talouksia edistämällä erityisesti nuorison työllistymistä ja naisten taloudellisia mahdollisuuksia sekä säällisiä työpaikkoja kaikille. Poistamme pakkotyön ja ihmiskaupan ja lopetamme lapsityövoiman käytön kaikissa muodoissaan. Kaikki maat hyötyvät terveestä ja koulutetusta työvoimasta, jolla on tuottavassa ja tyydyttävässä työssä sekä täysivaltaisessa yhteiskuntaan osallistumisessa tarvittavat tiedot ja taidot. Vahvistamme vähiten kehittyneiden maiden tuotantokapasiteettia kaikilla sektoreilla muun muassa rakennemuutosten avulla. Otamme käyttöön menettelytapoja, jotka edistävät tuotantokapasiteettia, tuottavuutta ja tuottavaa työllisyyttä; taloudellista osallistamista; maanviljelyn, paimentolaisuuden ja kalastuksen kestävää kehitystä; teollisuuden kestävää kehitystä; edullisen, luotettavan, kestävän ja uudenaikaisen energian tuomista kaikkien saataville; kestäviä kuljetusjärjestelmiä sekä laadukasta ja kestävää infrastruktuuria.

28. Sitoudumme tekemään perustavanlaatuisia muutoksia yhteiskuntien tuotanto- ja kulutustapoihin. Hallitusten, kansainvälisten järjestöjen, elinkeinoelämän ja

⁸ Maailman terveysjärjestö, asiakirja EB 136/8, liitteet I ja II.

muiden ei-valtiollisten toimijoiden ja yksilöiden on annettava oma panoksensa kestäväen kehityksen vastaisten kulutus- ja tuotantotapojen muuttamiseen esimerkiksi mobilisoimalla eri lähteistä saatava taloudellinen ja tekninen apu kehitysmaiden tieteellisten, teknologisten ja innovatiivisten valmiuksien vahvistamiseen, jotta ne voivat siirtyä kestävämpiin kulutus- ja tuotantotapoihin. Kannustamme panemaan toimeen kestäviä kulutus- ja tuotantotapoja koskevan 10-vuotisen ohjelmakehyksen. Toimenpiteisiin ryhtyvät kaikki maat, kehittyneet valtiot etunenässä, kehittyvien maiden kehitystaso ja kapasiteetti huomioiden.

29. Tunnustamme maahanmuuttajien positiivisen panoksen kaikille kuuluvassa kasvussa ja kestävässä kehityksessä. Tiedostamme myös, että kansainvälinen siirtolaisuus on alkuperä-, kauttakulku- ja kohdemaiden kehityksen kannalta moniulotteinen ja erittäin merkittävä realiteetti, joka edellyttää yhtenäisiä ja laaja-alaisia toimia. Teemme kansainvälistä yhteistyötä turvallisen, tehokkaan ja järjestelmällisen maahanmuuton turvaamiseksi siten, että ihmisoikeuksia kunnioitetaan täysimääräisesti ja maahanmuuttajia heidän maahanmuuttaja-asemaansa katsomatta, pakolaisia ja pakkosiirrettyjä ihmisiä kohdellaan inhimillisesti. Yhteistyön on myös tarkoitus vahvistaa pakolaisia majoittavien yhteisöjen sopeutumiskykyä erityisesti kehitysmaissa. Korostamme siirtolaisten oikeutta palata omiin maihinsa ja palautamme mieliin, että valtioiden on turvattava paluumuuttavien kansalaistensa asianmukainen vastaanotto.

30. Valtioita kannustetaan voimakkaasti pidättymään saattamasta voimaan ja soveltamasta kansainvälisen oikeuden ja Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan vastaisia yksipuolisia talous-, rahoitus- tai kauppajärjestelyjä, jotka haittaavat taloudellista ja sosiaalista kehitystä erityisesti kehitysmaissa.

31. Tunnustamme, että YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimus⁹ on pääasiallinen kansainvälinen ja hallitusten välinen foorumi ilmastonmuutoksen vastaisista maailmanlaajuisista toimista neuvoteltaessa. Olemme päättäneet puuttua määrätietoisesti ilmastonmuutoksen ja ympäristön pilaantumisen mukanaan tuomaan uhkaan. Ilmastonmuutoksen globaali luonne edellyttää mahdollisimman laajaa kansainvälistä yhteistyötä, jotta maailmanlaajuisten kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä voidaan nopeuttaa ja sopeutumista ilmastonmuutoksen haittoihin voidaan tukea. Panemme erittäin huolestuneina merkille, että globaalien vuotuisten kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen vuoteen 2020 mennessä tähtäävien sitoumusten kokonaisvaikutus eroaa merkittävästi päästövähennyspoluista, joilla maapallon keskilämpötilan nousu kahdella celsiusasteella tai 1,5 celsiusastetta yli esiteollisen aikakauden tason pystyttäisiin todennäköisesti välttämään.

32. Kohdistamme toiveemme osapuolikokouksen Pariisissa järjestettävään 21. istuntoon ja korostamme, miten tärkeää kaikkien valtioiden on sitoutua kunnianhimoisen ja yleismaailmallisen ilmastopimuksen saavuttamiseen. Vahvistamme, että pöytäkirjan, joka on yleissopimuksen mukaan lainvoimainen ja kaikkia osapuolia koskeva juridinen asiakirja tai sovittu päätösasiakirja, tulisi kohdistua tasapuolisesti muun muassa vaikutusten minimoimiseen, sopeutumiseen, rahoitukseen, teknologian kehittämiseen ja siirtoon, valmiuksien kehittämiseen sekä toimenpiteiden ja tuen läpinäkyvyyteen.

33. Tiedostamme, että sosiaalinen ja taloudellinen kehitys riippuu maapallon luonnonvarojen kestävästä hallinnoinnista. Olemme siksi päättäneet suojella meriä ja makeanveden resursseja sekä metsiä, vuoria ja kuivan maan alueita, edistää niiden kestävää käyttöä ja varjella luonnon monimuotoisuutta, ekosysteemejä ja villieläimiä. Olemme myös päättäneet edistää kestävää matkailua, ehkäistä

⁹ Yhdistyneet kansakunnat, *Yleissopimusten sarja*, osa 1771, Nro 30822.

vesivarojen niukkuuden ja saastumisen aiheuttamia ongelmia, vahvistaa aavikoitumisen, hiekkamyrskyjen, maaperän huononemisen ja kuivuuden torjumiseen tähtäävää yhteistyötä sekä tukea sopeutumista ja katastrofiriskien pienentämistä. Tässä asiassa odotuksemme kohdistuvat biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen osapuolten 13. kokoukseen, joka järjestetään Meksikossa.

34. Tiedostamme, että kestävä kaupunkialueiden kehitys ja hallinta on ratkaisevan tärkeää kansalaisten elämänlaadulle. Pyrimme yhteistyössä paikallisten viranomaisten ja yhteisöjen kanssa uudistamaan ja suunnittelemaan kaupungit ja asuinyhdyskunnat siten, että niissä voidaan vaalia yhteenkuuluvuutta ja henkilökohtaista turvallisuutta sekä edistää innovaatioita ja työllisyyttä. Vähennämme kaupunkielämän ja ihmisten terveydelle sekä ympäristölle vaarallisten kemikaalien haittavaikutuksia esimerkiksi hallinnoimalla kemikaalien ympäristövaikutuksia ja turvallista käyttöä, vähentämällä ja kierrättämällä jätteitä sekä tehostamalla veden ja energian kulutusta. Pyrimme myös minimoimaan kaupunkiympäristöjen vaikutuksen globaaliin ilmastojärjestelmään. Otamme lisäksi huomioon väestönkehityksen ja sen seuraukset kansallisissa maaseutua sekä kaupunkialueita koskevissa kehitysstrategioissa ja -politiikoissa. Odotuksemme kohdistuvat Quitossa järjestettävään asumista ja kaupunkien kestävä kehitystä käsittelevään YK:n konferenssiin.

35. Kestävä kehitys ei voi toteutua ilman rauhaa ja turvallisuutta, ja rauha sekä turvallisuus ovat vaarassa ilman kestävä kehitystä. Uudessa toimintaohjelmassa tunnustetaan tarve luoda rauhanomaisia, oikeudenmukaisia ja osallistavia yhteiskuntia, joissa oikeuspalvelut on suunnattu kaikille ja jotka perustuvat ihmisoikeuksien (mukaan lukien oikeus kehitykseen) kunnioittamiseen, tehokkaaseen oikeusturvaan ja hyvään hallintotapaan kaikilla tasoilla sekä läpinäkyviin, tehokkaisiin ja vastuullisiin instituutioihin. Toimintaohjelmassa puututaan väkivaltaa, turvattomuutta ja epäoikeudenmukaisuutta synnyttäviin tekijöihin, kuten eriarvoisuuteen, korruptioon, huonoon hallintoon ja laittomiin rahan sekä aseiden siirtoihin. Meidän on kaksinkertaistettava pyrkimyksemme ratkaista tai ehkäistä konflikteja sekä tukea konfliktien jälkitilanteissa olevia maita esimerkiksi varmistamalla, että naisilla on oma roolinsa rauhan ja valtion rakentamisessa. Vaadimme lisää kansainvälisen lain mukaisia tehokkaita menettelyjä ja toimia, joilla voidaan poistaa siirtomaahallinnon tai vieraan vallan miehityksen alaisina elävien ihmisten itsemääräämisoikeuden toteutumista koskevat esteet, sillä ne vaikuttavat vielä tänäkin päivänä haitallisesti heidän taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseensä sekä ympäristöönsä.

36. Lupaamme vaalia kulttuurien välistä yhteisymmärrystä, suvaitsevaisuutta, molemminpuolista kunnioitusta sekä maailmankansalaisuuden ja jaetun vastuullisuuden etiikkaa. Tunnustamme maailman luonnon ja kulttuurien monimuotoisuuden ja tiedostamme, että kaikki kulttuurit ja sivilisaatiot voivat osallistua kestäväan kehitykseen ja toimia ratkaisevassa roolissa sen edistämiseksi.

37. Myös urheilu on tärkeä kestäväan kehityksen edistäjä. Tiedostamme urheilun kasvavan merkityksen kehityksen ja rauhan toteutumisessa, sillä se edistää suvaitsevaisuutta ja kunnioitusta, naisten ja nuorten, yksilöiden ja yhteisöjen mahdollisuuksia sekä terveyttä, koulutusta ja sosiaalista osallistamista koskevia tavoitteita.

38. Vahvistamme Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaisesti tarpeen kunnioittaa valtioiden alueellista koskemattomuutta ja poliittista itsenäisyyttä.

Toimeenpanokeinot

39. Uuden toimintaohjelman laajuus ja kunnianhimoisuus edellyttävät globaalien kumppanuuden elvyttämistä sen toimeenpanon varmistamiseksi. Sitoudumme tähän täysin. Kumppanuus toimii maailmanlaajuisen solidaarisuuden hengessä, joka kohdistuu erityisesti köyhimpiin ja huono-osaisiin. Se mahdollistaa tehokkaan globaalien sitoutumisen kaikkien tavoitteiden ja alatavoitteiden toimeenpanemiseen, yhdistää hallitukset, yksityisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan, YK:n järjestelmän ja muut toimijat sekä auttaa kaikkien saatavilla olevien resurssien mobilisoinnissa.

40. Tavoitteen 17 ja kunkin kestäväen kehityksen tavoitteen toimeenpanokeinoja koskevat tavoitteet ovat olennaisen tärkeitä toimintaohjelman toteuttamiseksi ja yhtä tärkeitä muiden tavoitteiden sekä alatavoitteiden kanssa. Toimintaohjelma ja kestäväen kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa kestävää kehitystä koskevan elvytetyn globaalien kumppanuuden puitteissa, jota tukevat Addis Abebassa 13.–16. heinäkuuta 2015 järjestetyn kolmannen kansainvälisen kehitysrahoituskonferenssin päätössiakirjassa määritellyt konkreettiset politiikat ja toimenpiteet. Olemme tyytyväisiä siihen, että yleiskokous on hyväksynyt Addis Abeban toimintaohjelman,¹⁰ joka on kiinteä osa vuoden 2030 kestäväen kehityksen toimintaohjelmaa. Tiedostamme, että Addis Abeban toimintaohjelman täysimääräinen toimeenpano on ratkaisevan tärkeää kestäväen kehityksen tavoitteiden ja alatavoitteiden toteutumiseksi.

41. Tunnustamme, että jokaisella maalla on ensisijainen vastuu omasta taloudellisesta ja sosiaalisesta kehityksestään. Uusi toimintaohjelma käsittelee tavoitteiden ja alatavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavia keinoja. Tiedostamme, että näihin sisältyy rahoitusresurssien mobilisointi, valmiuksien kehittäminen sekä ympäristölle turvallisten teknologioiden siirtäminen kehitysmaihin suotuisin ehdoin, myös ilman täyttä vastiketta ja etuoikeutetusti, jos näin keskinäisesti sovitaan. Sekä kotimaisella että kansainvälisellä julkisella rahoituksella on elintärkeä rooli tarvittavien palvelujen ja julkishyödykkeiden tarjoamisessa sekä muiden rahoituslähteiden turvaamisessa. Tunnustamme monimuotoisen yksityisen sektorin – mikroyrityksistä osuuskuntiin ja edelleen monikansallisiin yhtiöihin – sekä kansalais- ja hyväntekeväisyysjärjestöjen roolin uuden toimintaohjelman toimeenpanossa.

42. Tuemme olennaisten strategioiden ja toimintaohjelmien toimeenpanoa, mukaan lukien Istanbulin julistus ja toimintaohjelma,¹¹ pieniä kehittyviä saarivaltioita koskeva yksityiskohtainen säännöstö (SAMOA)¹² sekä kehittyviä sisämaavaltioita koskeva Wienin toimintaohjelma vuosille 2014–2024,¹³ ja vahvistamme Afrikan unionin toimintaohjelman 2063 sekä Afrikan kehittämistä koskevan uuden kumppanuuden tukemisen tärkeyden,¹⁴ sillä ne kaikki ovat kiinteä osa uutta toimintaohjelmaa. Tunnustamme, että kestäväen rauhan ja kehityksen saavuttaminen konfliktien alaisissa ja konfliktien jälkitilanteessa olevissa maissa on erittäin haasteellista.

43. Korostamme, että kansainvälinen julkinen rahoitus täydentää merkittävästi maiden pyrkimyksiä kotimaisten julkisten resurssien mobilisoinnissa; näin etenkin köyhimmissä ja heikoimmassa asemassa olevissa maissa, joissa kotimaiset

¹⁰ Kolmannen kansainvälisen kehitysrahoituskonferenssin Addis Abeban toimintaohjelma (Addis Abeban toimintaohjelma), jonka yleiskokous on vahvistanut 27. heinäkuuta 2015 (päättöslauselma 69/313, liite).

¹¹ YK:n neljännen vähiten kehittyneitä maita käsittelevän konferenssin raportti, Istanbul, Turkki, 9.–13. toukokuuta 2011 (A/CONF.219/7), luvut I ja II.

¹² Päättöslauselma 69/15, liite.

¹³ Päättöslauselma 69/137, liite II.

¹⁴ A/57/304, liite.

voimavarat ovat rajalliset. Kansainvälinen julkinen rahoitus, mukaan lukien virallinen kehitysapu (ODA), on tärkeää muun muassa siksi, että sen avulla saadaan mobilisoitua lisää resursseja muista julkisista ja yksityisistä lähteistä. Virallisen kehitysavun tarjoajat vahvistavat omat sitoumuksensa, kuten monien kehittyneiden maiden sitoutumisen tavoitteeseen käyttää 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) kehitysmailla ja 0,15–0,2 prosenttia viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) vähiten kehittyneille maille.

44. Tunnustamme kansainvälisten rahoituslaitosten merkityksen eri maiden, erityisesti kehitysmaiden, poliittisen liikkumavaran tukijoina mandaattiansa mukaisesti. Sitoudumme laajentamaan ja vahvistamaan kehitysmaiden – mukaan lukien Afrikan maiden, vähiten kehittyneiden maiden, kehittyvien sisämaavaltioiden, pienten kehittyvien saarivaltioiden sekä keskitulotason maiden – ääntä ja osallistumista kansainvälisessä taloudellisessa päätöksenteossa, normien säätämässä ja maailmanlaajuisessa taloushallinnossa.

45. Tunnustamme myös kansallisten parlamenttien olennaisen tärkeän roolin lakien säätäjänä ja budjettien hyväksyjänä sekä sitoumustemme tehokkaan ja vastuullisen toimeenpanon varmistajana. Hallitukset ja julkiset instituutiot tekevät toimeenpanon osalta läheistä yhteistyötä myös alueellisten ja paikallisten viranomaisten, paikallisten ja kansainvälisten instituutioiden, tiedemaailman, hyväntekeväisyysjärjestöjen, vapaaehtoisryhmien ja muiden toimijoiden kanssa.

46. Korostamme asianmukaisesti resursoidun, olennaisen, yhtenäisen, asianmukaisen ja tehokkaan YK:n järjestelmän tärkeää roolia ja suhteellista etua kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisen sekä kestävän kehityksen tukijana. Vaikka alleviivaammekin lujitetun kansallisen omistuksen ja valtiotasoisien johtamisen tärkeyttä, ilmaisemme tukemme talous- ja sosiaalineuvostossa käynnissä olevalle vuoropuhelulle YK:n kehitysohjelman pitkän aikavälin asemasta tämän toimintaohjelman puitteissa.

Seuranta ja arviointi

47. Hallituksillamme on ensisijainen vastuu tavoitteiden ja alatavoitteiden toimeenpanon etenemisen seurannasta ja arvioinnista kansallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla seuraavien 15 vuoden aikana. Kansalaisyhteiskunnan kohdistuvan vastuullisuuden tukemiseksi huolehdimme järjestelmällisestä seurannasta ja arvioinnista eri tasoilla tämän toimintaohjelman ja Addis Abeban toimintaohjelman mukaisesti. Yleiskokouksen sekä talous- ja sosiaalineuvoston alaisuudessa toimivalla korkean tason poliittisella foorumilla on keskeinen rooli seurannan ja arvioinnin valvonnassa maailmanlaajuisella tasolla.

48. Työhön kehitetään avuksi mittareita. Laadukkaita, käytettävissä olevia, ajantasaisia ja luotettavia eriteltyjä tietoja tarvitaan, jotta tavoitteiden etenemistä voidaan mitata ja varmistaa, ettei kukaan jää jälkeen. Tällaiset tiedot ovat olennaisen tärkeitä päätöksenteossa. Nykyisistä raportointimekanismeista saatavaa dataa ja tietoa on käytettävä aina mahdollisuuksien mukaan. Olemme sopineet pyrkivämme entistä tehokkaammin vahvistamaan kehitysmaiden – erityisesti Afrikan maiden, vähiten kehittyneiden maiden, kehittyvien sisämaavaltioiden, pienten kehittyvien saarivaltioiden sekä keskitulotason maiden – tilastointivalmiuksia. Olemme sitoutuneet kehittämään laaja-alaisempia edistymisen mittareita bruttokansantuotteen täydennykseksi.

Toimenpiteet maailman muuttamiseksi

49. 70 vuotta sitten aiempi maailman johtajien sukupolvi kokoontui perustamaan Yhdistyneet kansakunnat. Sodan tuhkasta ja kahtiajaosta saivat alkunsa järjestö ja

sen perusarvot: rauha, vuoropuhelu ja kansainvälinen yhteistyö. Nämä arvot kiteytyvät YK:n peruskirjassa.

50. Olemme tänäänkin tekemässä historiallisesti merkittävää päätöstä. Päätämme rakentaa paremman tulevaisuuden kaikille, myös niille miljoonille ihmisille, joilta on evätty mahdollisuus elää säällistä, arvokasta ja palkitsevaa elämää ja hyödyntää koko inhimillistä potentiaaliaan. Me voimme olla ensimmäinen sukupolvi, joka onnistuu köyhyyden poistamisessa; vastaavasti saatamme olla viimeinen sukupolvi, jolla on enää mahdollisuus pelastaa maapallo. Jos onnistumme tavoitteidemme saavuttamisessa, maailma on vuonna 2030 parempi paikka.

51. Tänään julkistettava maailmanlaajuinen toimintaohjelma seuraaville 15 vuodelle on peruskirja 2000-luvun ihmisille ja maapallolle. Lapset ja nuoret ovat ratkaisevan tärkeitä muutostekijöitä, ja heille uudet tavoitteet ovat väline, johon he voivat kanavoida rajattomat kykynsä aktiiviseen toimintaan paremman maailman luomiseksi.

52. ”Me Yhdistyneiden Kansakuntien kansat” ovat YK:n peruskirjan juhlitut avausanat. Me Yhdistyneiden kansakuntien kansat olemme tänään lähdössä matkalle kohti vuotta 2030. Matkalla on mukana hallituksia ja parlamentteja, YK:n järjestelmä ja muita kansainvälisiä instituutioita, paikallisia viranomaisia, alkuperäiskansoja, kansalaisyhteiskuntia, elinkeinoelämää ja yksityistä sektoria, tieteellisiä ja akateemisia yhteisöjä – ja kaikki maailman ihmiset. Miljoonat ovat jo sitoutuneet tähän toimintaohjelmaan ja ottaneet sen omakseen. Tämä toimintaohjelma on kansojen oma, niiden laatima ja niiden hyväksi laadittu, ja juuri siksi uskomme sen onnistuvan.

53. Ihmiskunnan ja maapallon tulevaisuus on meidän käsissämme. Se on myös tämän päivän nuoremman sukupolven käsissä ja siirtyy heiltä edelleen tuleville sukupolville. Olemme kartoittaneet tien kestävään kehitykseen, ja on meidän jokaisen vastuulla varmistaa, että matka on onnistunut ja sen tuomat hyödyt pysyviä.

Kestävän kehityksen tavoitteet ja alatavoitteet

54. Seuraavassa on esitelty sovitut kestävän kehityksen tavoitteet, jotka ovat tulosta laajapohjaisista hallitusten välisistä neuvotteluista ja perustuvat kestävän kehityksen tavoitteita koskevan avoimen työryhmän ehdotukseen,¹⁵ jonka sisältämä johdantokappale liittyy tavoitteet asiayhteyteensä.

55. Kestävän kehityksen tavoitteet ja alatavoitteet ovat yhtenäisiä ja jakamattomia, luonteeltaan maailmanlaajuisia ja yleisesti sovellettavia, niissä on otettu huomioon erilaiset kansalliset realiteetit, valmiudet ja kehitystasot ja ne kunnioittavat kansallisia politiikkoja sekä prioriteetteja. Tavoitteet on määritelty viitteellisiksi ja maailmanlaajuisiksi, ja kukin hallitus asettaa omat kansalliset tavoitteensa maailmanlaajuisen tavoitetason mukaisesti ottaen kuitenkin huomioon maan sisäisen tilanteen. Lisäksi jokainen hallitus päättää, miten nämä viitteelliset ja maailmanlaajuiset tavoitteet yhdistetään kansallisiin suunnitteluprosesseihin, politiikkoihin ja strategioihin. On tärkeää tunnistaa kestävän kehityksen ja muiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön alueilla käynnissä olevien tärkeimpien prosessien väliset yhteydet.

56. Tehdessämme päätöstä näistä tavoitteista ja alatavoitteista tunnustamme, että jokaisella maalla on omat haasteensa kestävän kehityksen saavuttamisessa, ja korostamme, että useimmilla heikoimmassa asemassa olevilla mailla ja erityisesti Afrikan mailla, vähiten kehittyneillä mailla, kehittyvillä sisämaavaltioilla ja pienillä kehittyvillä saarivaltioilla on omat erityishaasteensa ja keskitulotason mailla omansa. Erityishuomiota on kiinnitettävä myös maihin, joissa on konfliktitilanne.

57. Tiedostamme, että useita alatavoitteita koskevia perustason tietoja ei ole vielä saatavilla, ja vaadimme lisää tukea tietojen keruun ja valmiuksien kehittämisen vahvistamiseksi jäsenmaissa, jotta kansalliset ja maailmanlaajuiset perustasot voidaan laatia, mikäli niitä ei vielä ole. Sitoudumme korjaamaan tietojen keruussa ilmenevät puutteet voidaksemme tiedottaa paremmin edistymisen mittaamisesta erityisesti niiden alla esitettyjen alatavoitteiden kohdalla, joille ei ole selkeitä tavoitelukuja.

58. Kannustamme valtioita jatkamaan muilla foorumeilla sellaisten tärkeiden ongelmien käsittelyä, jotka voivat asettaa haasteita toimintaohjelman toimeenpanolle, ja kunnioitamme näihin prosesseihin liittyviä itsenäisiä mandaatteja. Toimintaohjelman ja sen toimeenpanon on tarkoitus tukea muita prosesseja ja niiden puitteissa tehtyjä päätöksiä niitä millään tavoin rajoittamatta.

59. Tiedostamme, että kussakin maassa on omat kansallisiin olosuhteisiin ja prioriteetteihin perustuvat lähtökohtansa, näkemyksensä, mallinsa ja työkalunsa kestävän kehityksen saavuttamiseksi, ja vahvistamme, että maapallo ekosysteemeineen on yhteinen kotimme ja ”Äiti maa” on useissa maissa ja useilla alueilla yleisesti käytettävä käsite.

¹⁵ Sisältyy yleiskokouksen kestävän kehityksen tavoitteiden avoimen työryhmän raporttiin (A/68/970 ja Corr.1; katso myös A/68/970/Add.1–3).

Kestävän kehityksen tavoitteet

- Tavoite 1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.
- Tavoite 2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.
- Tavoite 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
- Tavoite 4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.
- Tavoite 5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.
- Tavoite 6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.
- Tavoite 7 Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.
- Tavoite 8. Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.
- Tavoite 9. Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.
- Tavoite 10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
- Tavoite 11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.
- Tavoite 12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
- Tavoite 13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.*
- Tavoite 14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä.
- Tavoite 15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.
- Tavoite 16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.
- Tavoite 17. Tukea vahvemmin kestävä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

*Otaen huomioon, että YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimus on pääasiallinen kansainvälinen ja hallitusten välinen foorumi ilmastonmuutoksen vastaisista maailmanlaajuisista toimista neuvoteltaessa.

Tavoite 1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.

1.1 Poistaa vuoteen 2030 mennessä äärimmäinen köyhyys (nykymittarien mukaan ihmiset, jotka elävät alle 1,25 dollarilla päivässä).

1.2 Vähentää vuoteen 2030 mennessä ainakin puolella niiden kaikenikäisten ihmisten määrää, jotka kansallisten määritelmien mukaan elävät köyhyydessä.

1.3 Toteuttaa kansallisesti asianmukaiset sosiaaliturvajärjestelmät ja -toimenpiteet, sosiaaliturvan vähimmäistasot mukaan lukien, sekä saavuttaa merkittävä vakuutusuoja köyhille ja huono-osaisille vuoteen 2030 mennessä.

1.4 Taata vuoteen 2030 mennessä, että kaikilla, erityisesti köyhillä ja huono-osaisilla, on yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuus peruspalveluihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistukseen sekä hallintaan, perintöön, luonnonvaroihin, uuteen teknologiaan ja rahoituspalveluihin, esimerkiksi mikrorahoitukseen.

1.5 Kehittää köyhien ja huono-osaisten sopeutumiskykyä vuoteen 2030 mennessä ja vähentää heidän alttiuttaan ja haavoittuvuuttaan ilmastoon liittyville ääri-ilmiöille ja muille taloudellisille, sosiaalisille ja ympäristöön liittyville tuhoille sekä katastrofeille.

1.a Taata merkittävä resurssien mobilisointi eri lähteistä, esimerkiksi tehostetun kehitysyhteistyön kautta, jotta kehitysmailla, erityisesti vähiten kehittyneillä mailla, voidaan tarjota riittävät ja ennakoitavissa olevat keinot toimeenpanna ohjelmia ja politiikkoja, jotka tähtäävät köyhyyden poistamiseen kaikissa muodoissaan.

1.b Luoda kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla järkevät, köyhien asemaa edistäviin ja sukupuolten tasa-arvon huomioiviin kehitysstrategioihin perustuvat toimintakehykset, jotka tukevat tehostettuja investointeja köyhyyden poistamiseen.

Tavoite 2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävä maataloutta.

2.1 Poistaa vuoteen 2030 mennessä nälkä ja varmistaa, että kaikki, erityisesti köyhät ja huono-osaiset, mukaan lukien pikkulapset, saavat riittävästi turvallista ja ravinteikasta ruokaa ympäri vuoden.

2.2 Poistaa vuoteen 2030 mennessä kaikki aliravitsemuksen muodot esimerkiksi saavuttamalla vuoteen 2025 mennessä alle 5-vuotiaiden lasten kasvun hidastumista ja kuihtumista koskevat kansainvälisesti sovitut tavoitteet, sekä vastata murrosikäisten tyttöjen, raskaiden ja imettävien naisten sekä ikääntyneiden ihmisten ravitsemuksellisiin tarpeisiin.

2.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä maatalouden tuottavuus ja pienruoantuottajien, erityisesti naisten, alkuperäiskansojen, perheviljelijöiden, paimentolaisten ja kalastajien, tulot esimerkiksi takaamalla yhtäläinen oikeus maahan, muihin tuotantoresursseihin ja -panoksiin, tietoon, rahoituspalveluihin, markkinoihin ja arvonluontimahdollisuuksiin sekä työllistymiseen maatalouden ulkopuolella.

2.4 Taata vuoteen 2030 mennessä kestävät ruoantuotantjärjestelmät ja toteuttaa sopeutuvia maanviljelykäytäntöjä, jotka lisäävät tuottavuutta ja tuotantoa, auttavat ekosysteemien suojelussa, vahvistavat kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen,

äärimmäisiin sääoloihin, kuivuuteen, tulviin ja muihin tuhoihin ja parantavat asteittain maaperän laatua.

2.5 Säilyttää vuoteen 2020 mennessä siementen, viljelykasvien ja tuotantoeläinten sekä niiden sukuisten villien lajien geneettinen monimuotoisuus esimerkiksi järkevästi hallinnoitujen ja hajautettujen kansallisen, alueellisen ja kansainvälisen tason siemen- ja kasvipankkien avulla sekä edistää geeniresurssien ja niihin liittyvien perinnetietojen saantia ja niiden käytöstä aiheutuvien hyötyjen oikeudenmukaista sekä yhtäläistä jakamista kansainvälisesti sovitulla tavalla.

2.a Lisätä muun muassa tehostetun kansainvälisen yhteistyön avulla panostuksia maaseudun infrastruktuuriin, maatalouden tutkimus- ja laajennuspalveluihin, teknologian kehitykseen ja kasvien sekä tuotantoeläinten geenipankkeihin, jotta kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden maiden, maatalouden tuotantokapasiteettia voidaan kasvattaa.

2.b Oikaista ja estää kaupan rajoituksia ja vääristymiä maailman maatalousmarkkinoilla esimerkiksi poistamalla samanaikaisesti kaikki maatalouden vientitukien muodot ja vaikutukseltaan vastaavanlaiset vientitoimet Dohan kehityskierroksen mandaatin mukaisesti.

2.c Ottaa käyttöön menetelmiä, joilla voidaan taata elintarvikkeiden raaka-ainemarkkinoiden ja niiden johdannaisten toimivuus ja mahdollistaa ajantasaisten markkinatietojen saanti muun muassa elintarvikevarastoista, jotta elintarvikehintojen voimakasta heilahtelua voitaisiin rajoittaa.

Tavoite 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.

3.1 Vähentää vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuisia äitiyskuolleisuutta niin, että alle 70 äitiä kuolee 100 000 elävänä syntynyttä lasta kohden.

3.2 Lopettaa vuoteen 2030 mennessä vastasyntyneiden ja alle 5-vuotiaiden lasten ehkäistävissä olevat kuolemat; tavoitteena on, että jokaisessa maassa tuhannesta elävänä syntyneestä lapsesta enintään 12 kuolee vastasyntyneinä ja enintään 25 kuolee ennen 5 vuoden ikää.

3.3 Lopettaa vuoteen 2030 mennessä AIDS-, tuberkuloosi- ja malariaepidemit sekä hoitamattomien trooppisten tautien epidemit ja estää hepatiitin, veden välityksellä tarttuvien tautien ja muiden tarttuvien tautien leviäminen.

3.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kolmanneksella tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia ennaltaehkäisyn ja hoidon avulla sekä edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia.

3.5 Tehostaa päihteiden, mukaan lukien huumeiden ja alkoholin, väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa.

3.6 Puolittaa vuoteen 2020 mennessä maailmanlaajuisen liikenneonnettomuuksista johtuvien kuolemien ja vammojen määrää.

3.7 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille pääsy seksuaali- ja lisääntymisterveyden hoitopalvelujen, kuten perhesuunnittelun, tiedottamisen ja koulutuksen, piiriin sekä varmistaa lisääntymisterveyden ottaminen mukaan kansallisiin strategioihin ja ohjelmiin.

3.8 Saavuttaa yleiskattava terveydenhuolto, mukaan lukien turva taloudellisilta riskeiltä, pääsy laadukkaiden ja olennaisten terveydenhoitopalvelujen piiriin sekä turvalliset, tehokkaat, laadukkaat ja edulliset välttämättömät lääkkeet ja rokotukset kaikille.

3.9 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vaarallisista kemikaaleista ja ilman, veden ja maaperän saastumisesta sekä pilaantumisesta johtuvia kuolemia ja sairauksia.

3.a Tukea tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen täytäntöönpanoa kaikissa maissa tarpeen mukaan.

3.b Tukea pääasiassa kehitysmaihin vaikuttaviin tarttuviin ja tarttumattomiin tauteihin tarkoitettujen rokotteiden sekä lääkkeiden tutkimusta ja kehitystä, taata edullisten ja välttämättömien lääkkeiden ja rokotteiden saanti TRIPS-sopimusta ja kansanterveyttä koskevan Dohan julistuksen mukaisesti, joka vahvistaa kehitysmaiden oikeuden hyödyntää täysimääräisesti teollis- ja tekijänoikeuksien kauppiaan liittyvistä näkökohdista tehtyyn sopimukseen sisältyviä määräyksiä, jotka koskevat kansanterveyden turvaamiseen liittyviä joustoja, ja erityisesti varmistaa lääkkeiden saanti kaikille.

3.c Lisätä merkittävästi terveyteen kohdennettavaa rahoitusta ja terveydenhuollon työvoiman rekrytointia, kehittämistä, kouluttamista ja säilyttämistä kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa.

3.d Vahvistaa kaikkien maiden, erityisesti kehitysmaiden, valmiuksia kansallisten ja maailmanlaajuisten terveysriskien ennakkoarvoitukseen, minimointiin ja hallintaan.

Tavoite 4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

4.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki saavat päätökseen ilmaisen, tasa-arvoisen ja laadukkaan perus- ja keskiasteen koulutuksen, joka johtaa olennaisiin ja tehokkaisiin oppimistuloksiin.

4.2 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus laadukkaaseen varhaislapsuuden kehitykseen ja hoitoon sekä perusasteen koulutukseen valmistavaan esiopetukseen.

4.3 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus edulliseen ja laadukkaaseen tekniseen, ammatilliseen ja kolmannen asteen koulutukseen korkeasteen koulutus mukaan lukien.

4.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi niiden nuorten ja aikuisten määrää, joilla on työllistymiseen, säällisiin työpaikkoihin ja yrittäjyyteen tarvittavat taidot, kuten tekninen ja ammatillinen osaaminen.

4.5 Poistaa vuoteen 2030 mennessä sukupuolten eriarvoisuus koulutuksessa ja varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huono-osaisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen.

4.6 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki nuoret ja merkittävä osa aikuisista ovat luku- ja laskutaitoisia.

4.7 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestäväen kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävää kehitystä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta.

4.a Rakentaa ja uudistaa lapset, vammaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon huomioon ottavia koululaitoksia sekä tarjota turvallisia, väkivallattomia, osallistavia ja tehokkaita oppimisympäristöjä kaikille.

4.b Lisätä vuoteen 2020 mennessä merkittävästi kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden maiden, pienten kehittyvien saarivaltioiden ja Afrikan maiden saatavilla olevia stipendejä, joiden turvin voidaan hakeutua korkeamman asteen koulutukseen, esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen sekä tieto- ja viestintäteknologian, tekniikan, konerakennuksen ja tieteen koulutusohjelmiin kehittyneissä maissa ja muissa kehittyvissä maissa.

4.c Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi pätevien opettajien tarjontaa kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa, esimerkiksi kansainvälisen opettajankoulutusta koskevan yhteistyön avulla.

Tavoite 5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva syrjintä kaikkialla.

5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta julkisissa ja yksityisissä yhteyksissä, kuten ihmiskauppa ja seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö.

5.3 Lopettaa kaikki haitalliset käytännöt, kuten lapsi- ja pakkoavioliitot sekä naisten sukupuolielinten silpominen.

5.4 Tunnustaa palkaton hoito- ja kotityö sekä antaa sille arvo tarjoamalla julkisia palveluja, infrastruktuuri ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä sekä edistämällä jaettua vastuuta kodista ja perheestä kansallisten erityispiirteiden mukaisesti.

5.5 Taata naisille täysivaltainen ja tehokas osallistuminen sekä yhtäläiset johtamismahdollisuudet kaikilla päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä.

5.6 Taata yhtäläiset mahdollisuudet seksuaali- ja lisääntymisterveyteen sekä lisääntymisoikeudet kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman ja Pekingin toimintaohjelman sekä niiden arviointikonferenssien päätösasiakirjojen mukaisesti sovitulla tavalla.

5.a Toteuttaa uudistuksia, joilla naiset saavat yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistajuuteen sekä hallintaan, rahoituspalveluihin, perintöön ja luonnonvaroihin kansallisten lakien mukaisesti.

5.b Tehostaa mahdollistavan teknologian, erityisesti tieto- ja viestintäteknologian, käyttöä naisten oikeuksien ja mahdollisuuksien vahvistamiseksi.

5.c Kehittää ja vahvistaa järkeviä käytäntöjä ja täytäntöönpanokelpoista lainsäädäntöä, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja naisen sekä tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia kaikilla tasoilla.

Tavoite 6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.

6.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä turvallisen ja edullisen juomaveden saatavuus kaikille.

6.2 Taata vuoteen 2030 mennessä riittävä ja yhtäläinen sanitaatio ja hygienia kaikille ja lopettaa avokäymälät kiinnittäen erityistä huomiota naisten ja tyttöjen sekä huono-osaisten tarpeisiin.

6.3 Parantaa vuoteen 2030 mennessä veden laatua vähentämällä saastumista, lopettamalla kaatopaikat ja minimoimalla vaarallisten kemikaalien ja materiaalien päästöt, puolittamalla käsittelemättömän jäteveden määrä ja lisäämällä merkittävästi maailmanlaajuista kierrätystä ja turvallista uudelleenkäyttöä.

6.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vedenkäytön tehokkuutta kaikilla sektoreilla, varmistaa kestävä vedenotto ja makean veden riittävyys vesipulan ehkäisemiseksi sekä vähentää merkittävästi vesipulasta kärsivien määrää.

6.5 Toteuttaa vuoteen 2030 mennessä integroitu vesivarojen hallinta kaikilla tasoilla esimerkiksi valtioiden välisellä yhteistyöllä tarpeen mukaan.

6.6 Suojella ja ennallistaa vuoteen 2020 mennessä vesistöihin liittyviä ekosysteemejä, kuten vuoria, metsiä, kosteikkoja, jokia, pohjavesiä ja järviä.

6.a Laajentaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä ja valmiuksien kehittämiseen liittyvää tukea kehitysmaille veteen ja sanitaatioon liittyvissä toimenpiteissä ja ohjelmissa, jotka koskevat esimerkiksi veden talteenottoa, suolanpoistoa, vedenkulutuksen tehostamista, jätevesien käsittelyä sekä kierrätys- ja uudelleenkäyttöteknologioita.

6.b Tukea ja vahvistaa paikallisyhteisöjen osallistumista vesistöjen ja sanitaation hallinnan kehittämiseen.

Tavoite 7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.

7.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille.

7.2 Lisätä vuoteen 2030 mennessä uusiutuvan energian osuutta merkittävästi maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä.

7.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä energiatehokkuuden maailmanlaajuinen parantumisvauhti.

7.a Tehostaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä, joka tarjoaa mahdollisuuksia puhtaan energian tutkimukseen ja teknologiaan, uusiutuvan energian käyttö, energiatehokkuus ja edistynyt sekä entistä puhtaampi fossiilisten polttoaineiden käyttöteknologia mukaan lukien, sekä edistää investointeja energiainfrastruktuuriin ja puhtaan energian teknologiaan.

7.b Laajentaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja uudistaa teknologioita uudenaikaisten ja kestävien energiapalvelujen tarjoamiseksi kaikille kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa, pienissä kehittyvissä saarivaltioissa ja kehittyvissä sisämaavaltioissa niiden omien tukiohjelmien mukaisesti.

Tavoite 8. Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

8.1 Ylläpitää kaikkia koskevaa talouskasvua kansallisten olosuhteiden mukaisesti ja erityisesti vähintään 7 % BKT:n vuosittaista kasvua vähiten kehittyneissä maissa.

8.2 Saavuttaa korkeampi taloudellisen tuottavuuden taso monipuolistamisen, teknologian uudistamisen ja innovaatioiden avulla, esimerkiksi panostamalla lisäarvoa luoviin ja työvoimavaltaisiin aloihin.

8.3 Edistää kehityslähtöisiä käytäntöjä, jotka tukevat tuottavaa toimintaa, säällisten työpaikkojen luontia, yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia sekä kannustavat mikro- ja pienyritysten sekä keskisuurten yritysten perustamiseen ja kasvattamiseen, esimerkiksi takaamalla rahoituspalvelujen saanti.

8.4 Parantaa vuoteen 2030 saakka asteittain maailmanlaajuista resurssitehokkuutta kulutuksessa ja tuotannossa ja pyrkii erottamaan talouskasvu ja ympäristön pilaantuminen toisistaan kestävää kulutusta ja tuotantoa koskevan kymmenvuotisen ohjelmakehyksen mukaisesti, kehittyneet valtiot eturintamassa.

8.5 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä täysi ja tuottava työllisyys ja säällinen työ kaikille, mukaan lukien nuorille ja vammaisille, sekä sama palkka samanarvoisesta työstä.

8.6 Vähentää vuoteen 2020 mennessä merkittävästi niiden nuorten määrää, jotka eivät käy työssä tai opiskele.

8.7 Ryhtyä välittömiin ja tehokkaisiin toimiin pakkotyön, modernin orjuuden ja ihmiskaupan poistamiseksi, varmistaa lapsityön pahimpien muotojen, kuten lapsisotilaiden värväämisen ja käytön, kieltäminen ja poistaminen sekä lopettaa lapsityö kaikissa muodoissaan vuoteen 2025 mennessä.

8.8 Suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille, mukaan lukien siirtotyöläisille, erityisesti naisille ja epävarmassa työsuhteessa oleville.

8.9 Laatia ja toimeenpanna vuoteen 2030 mennessä käytäntöjä työpaikkoja luovan ja paikallista kulttuuria sekä tuotteita edistävän kestävä matkailun edistämiseksi.

8.10 Tukea kotimaisten rahoituslaitosten kykyä tarjota pankki-, vakuutus- ja rahoituspalveluja kaikille.

8.a Lisätä kauppaa tukevaa kehitysapua kehitysmailla, erityisesti vähiten kehittyneille maille, esimerkiksi vähiten kehittyneille maille suunnattua kauppaaan liittyvää teknistä apua koskevan laajennetun integroidun toimintakehyksen kautta.

8.b Kehittää ja ottaa vuoteen 2020 mennessä käyttöön maailmanlaajuinen strategia nuorten työllistämiseksi ja panna ILO:n kansainvälinen työllisyys sopimus täytäntöön.

Tavoite 9. Rakentaa kestävä infrastruktuuria sekä edistää kestävä teollisuutta ja innovaatioita.

9.1 Kehittää laadukasta, luotettavaa ja kestävä infrastruktuuria, kuten alueellista ja rajat ylittävää infrastruktuuria, taloudellisen kehityksen ja ihmisten hyvinvoinnin tueksi panostamalla sen edulliseen ja yhtäläiseen saantiin kaikille.

9.2 Edistää laajamittaista ja kestävä teollistumista ja nostaa vuoteen 2030 mennessä merkittävästi teollisuuden osuutta työllistäjänä ja bruttokansantuotteessa kansallisten olosuhteiden mukaisesti sekä tuplata sen osuus vähiten kehittyneissä maissa.

9.3 Lisätä pienimuotoisten teollisuus- ja muiden yritysten pääsyä rahoituspalvelujen, kuten edullisten luottojen, piiriin erityisesti kehitysmaissa ja niiden integroitumista arvoketjuihin sekä markkinoille.

9.4 Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestäväen kehityksen mukaisiksi, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.

9.5 Lisätä tieteellistä tutkimusta, uudistaa teollisuudenalojen teknologisia valmiuksia kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa, esimerkiksi kannustamalla innovointiin ja lisäämällä merkittävästi tutkimus- ja kehityshenkilöstön määrää miljoonaa ihmistä kohti sekä julkista ja yksityistä rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan vuoteen 2030 mennessä.

9.a Mahdollistaa kestävä ja joustava infrastruktuurin kehittäminen kehitysmaissa Afrikan maille, vähiten kehittyneille maille, kehittyville sisämaavaltioille ja pienille kehittyville saarivaltioille tarjottavan tehostetun rahoituksellisen, teknologisen ja teknisen tuen avulla.

9.b Tukea kehitysmaiden omaa teknologista kehitystä, tutkimusta ja innovaatioita esimerkiksi varmistamalla suotuisa toimintaympäristö teollisuuden monipuolistamiseksi ja hyödykkeiden jalostusarvon lisäämiseksi.

9.c Lisätä merkittävästi tieto- ja viestintäteknologian saatavuutta ja pyrkiä tarjoamaan yhtäläinen ja edullinen Internetin käyttömahdollisuus vähiten kehittyneissä maissa vuoteen 2020 mennessä.

Tavoite 10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.

10.1 Nostaa vuoteen 2030 mennessä väestön köyhimmän 40 %:n tulojen kasvu asteittain korkeammalle tasolle kuin kansallinen keskiarvo ja pitää se siellä.

10.2 Edistää vuoteen 2030 mennessä kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista ja kannustaa siihen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tai taloudellisesta tai muusta asemasta riippumatta.

10.3 Taata yhtäläiset mahdollisuudet ja vähentää eriarvoista kohtelua muun muassa poistamalla syrjinnän mahdollistavat lait, politiikat ja käytännöt sekä edistämällä asianmukaista lainsäädäntöä, politiikkoja ja toimenpiteitä.

10.4 Toteuttaa erityisesti finanssipoliittisia, palkkaan ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä ja edistää tasa-arvoa asteittain.

10.5 Parantaa globaalien rahoitusmarkkinoiden ja -instituutioiden sääntelyä ja valvontaa sekä tukea tällaisen sääntelyn käyttöönottoa.

10.6 Turvata kehitysmaiden parempi edustus ja ääni kansainvälisten talous- ja rahoitusinstituutioiden päätöksenteossa entistä tehokkaampien, uskottavampien, vastuullisempien ja legitimiempien instituutioiden kehittämiseksi.

10.7 Mahdollistaa ihmisten turvallinen, järjestelmällinen ja vastuullinen siirtolaisuus sekä liikkuvuus esimerkiksi suunnitelmallisten ja hyvin hallintoitujen siirtolaispolitiikkojen avulla.

10.a Ottaa kehitysmaita, erityisesti vähiten kehittyneitä maita, varten käyttöön erityisen ja eriytetyn kohtelun periaate Maailman kauppajärjestön sopimusten mukaisesti.

10.b Kannustaa viralliseen kehitysapuun ja rahansiirtoihin, kuten ulkomaisiin suoriin sijoituksiin valtioille, joissa tarve on suurin, erityisesti vähiten kehittyneille maille, Afrikan maille, pieniin kehittyviin saarivaltioihin ja kehittyviin sisämaavaltioihin niiden kansallisten suunnitelmien ja ohjelmien mukaisesti.

10.c Pienentää vuoteen 2030 mennessä maahanmuuttajien tekemien rahalähetysten käsittelykuluja alle 3 prosenttiin ja poistaa rahalähetykskanavat, joiden kulut ovat yli 5 prosenttia.

Tavoite 11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.

11.1 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille riittävä, turvallinen ja edullinen asunto ja peruspalvelut sekä parantaa slummialueita.

11.2 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille turvallinen, edullinen, luotettava ja kestävä liikennejärjestelmä, parantaa liikenneturvallisuutta erityisesti lisäämällä julkista liikennettä ja kiinnittämällä erityistä huomiota huono-osaisten, naisten, lasten, vammaisten ja ikääntyneiden tarpeisiin.

11.3 Lisätä vuoteen 2030 mennessä laajamittaista ja kestävästä kaupungistumisesta mahdollisuuksia osallistavaan, integroituun ja kestäväan asuinyhdyskuntien suunnitteluun sekä hallinnointiin kaikissa maissa.

11.4 Tehostaa hankkeita maailman kulttuuri- ja luontoperinnön suojelemiseksi.

11.5 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi katastrofien, kuten vesistöjen pilaantumisen, aiheuttamia kuolemantapauksia ja niille altistuvien ihmisten määrää sekä niihin liittyviä suoria taloudellisia tappioita suhteessa maailmanlaajuiseen bruttokansantuotteeseen panostaen erityisesti köyhien ja huono-osaisten suojelemiseen.

11.6 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kaupunkien haitallisia ympäristövaikutuksia kiinnittämällä erityistä huomiota esimerkiksi ilmanlaatuun sekä yhdyskunta- ja muiden jätteen käsittelyyn.

11.7 Taata vuoteen 2030 mennessä yhtäläinen pääsy turvallisiin, osallistaviin, vihreisiin ja julkisiin tiloihin erityisesti naisille ja lapsille, ikääntyneille sekä vammaisille.

11.a Tukea kaupunkialueiden, niiden lähialueiden ja maaseudun välisiä positiivisia taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä yhteyksiä tukemalla kansallisia ja alueellisia kehityssuunnitelmia.

11.b Lisätä vuoteen 2020 mennessä merkittävästi kaupunkien ja asuinyhdyskuntien määrää laatimalla ja toteuttamalla osallistamiseen, resurssitehokkuuteen, ilmastonmuutoksen vaikutusten lievittämiseen ja niihin sopeutumiseen sekä katastrofeista selviytymiseen tähtääviä yhtenäisiä politiikkoja ja suunnitelmia, sekä kehittää ja toteuttaa kokonaisvaltaisia katastrofiriskien hallintatoimia kaikilla tasoilla katastrofiriskien vähentämistä koskevan Sendain toimintakehyksen 2015–2030 puitteissa.

11.c Tukea vähiten kehittyneitä maita kestävien ja joustavien, paikallisista materiaaleista tehtyjen rakennusten pystyttämisessä esimerkiksi rahoituksen ja teknisen avun keinoin.

Tavoite 12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.

12.1 Panna täytäntöön kestävää kulutusta ja tuotantoa koskeva kymmenvuotinen ohjelmakehys kaikissa maissa kehittyneiden maiden johdolla kehitysmaiden kehitystaso ja valmiudet huomioiden.

12,2 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö.

12.3 Puolittaa vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa sadonkorjuun jälkeinen hävikki mukaan lukien.

12.4 Varmistaa vuoteen 2020 mennessä ympäristön kannalta kestävä kemikaalien ja jätteiden käsittely niiden koko elinkaaren ajan sovittujen kansainvälisten toimintakehysten mukaisesti ja vähentää merkittävästi niiden vapautumista ilmaan, veteen tai maahan, jotta haitalliset vaikutukset terveyteen ja ympäristöön voidaan minimoida.

12.5 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi jätteiden syntymistä ennaltaehkäisy-, kierrätyksen ja uudelleenkäytön keinoin.

12.6 Kannustaa erityisesti suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä ottamaan käyttöön kestävät käytännöt ja sisällyttämään kestävää kehitystä koskevat yritys vastuutiedot raportointiinsa.

12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä kansallisten lakien ja prioriteettien mukaisesti.

12.8 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kestävästä kehityksestä ja luontoa suosivista elämäntavoista ollaan tietoisia kaikkialla.

12.a Tukea kehitysmaita tieteellisten ja teknologisten valmiuksiensa vahvistamisessa, jotta ne voivat siirtyä kestävämpiin kulutus- ja tuotantotapoihin.

12.b Kehittää ja ottaa käyttöön työkaluja, joilla voidaan valvoa kestävä kehityksen vaikutusta työpaikkoja luovan ja paikallista kulttuuria ja tuotteita edistävän kestävä matkailun kannalta.

12.c Järkeistää tehottomia ja tuhlailevaan kulutukseen kannustavia fossiilisten polttoaineiden tukia poistamalla markkinoiden vääristymiä paikallisten olosuhteiden mukaisesti, esimerkiksi uudistamalla verotusta ja karsimalla haitallisia tukia niiden ympäristövaikutusten perusteella ottaen kuitenkin huomioon kehitysmaiden erityistarpeet ja tilanne sekä minimoiden niiden kehitykselle mahdollisesti aiheutuvat haitat siten, että köyhien ja toimenpiteille altistuvien yhteisöjen asema voidaan turvata.

Tavoite 13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.*

13.1 Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.

13.2 Integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansalliseen politiikkaan, strategiaihin ja suunnitteluun.

* Ottaen huomioon, että YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimus on pääasiallinen kansainvälinen ja hallitusten välinen foorumi ilmastonmuutoksen vastaisista maailmanlaajuisista toimista neuvoteltaessa.

13.3 Parantaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen, sopeutumiseen, vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroituksiin liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia.

13.a Panna täytäntöön YK:n ilmastonmuutosta koskevaan puitesopimukseen osallistuvien kehittyneiden maiden lupaus mobilisoida vuoteen 2020 mennessä vuosittain 100 miljardia dollaria kehitysmaiden ilmastotoimiin ja varmistaa vihreän ilmastorahaston läpinäkyvä täytäntöönpano ja toiminnan aloittaminen pääomittamisen kautta mahdollisimman pian.

13.b Edistää mekanismeja, joilla lisätään tietoisuutta tehokkaasta ilmastonmuutokseen liittyvästä suunnittelusta ja hallinnasta vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltiossa, painopisteinä erityisesti naiset, nuoret ja paikalliset sekä marginalisoituneet yhteisöt.

Tavoite 14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävästä käyttöä.

14.1 Ehkäistä ja vähentää vuoteen 2025 mennessä merkittävästi merten saastumista erityisesti maalla tapahtuvien toimintojen vaikutuksesta, kuten meriin päätyvien jätteiden ja ravinnekuormituksen kautta.

14.2 Suojella ja hallita vuoteen 2020 mennessä kestävästi merten ja rannikkoalueiden ekosysteemejä merkittävien haittavaikutusten ehkäisemiseksi esimerkiksi vahvistamalla niiden kestävyys sekä ryhtyä ennallistamistoimiin terveiden ja tuottavien merialueiden turvaamiseksi.

14.3 Minimoida ja torjua merten happamoitumisen vaikutuksia esimerkiksi tehostamalla tieteellistä yhteistyötä kaikilla tasoilla.

14.4 Säännellä kalastusta tehokkaasti vuoteen 2020 mennessä ja lopettaa liikakalastus, laitton, raportoimaton ja sääntelemätön kalastus sekä tuhoisat kalastuskäytänteet ja toteuttaa tiedepohjaisia hallintasuunnitelmia, jotta kalakannat voidaan palauttaa mahdollisimman lyhyessä ajassa vähintään tasolle, joilla voidaan taata suurin mahdollinen kestävä tuotto kalakantojen biologisten ominaisuuksien mukaisesti.

14.5 Suojella vuoteen 2020 mennessä vähintään 10 % rannikko- ja merialueista kansallisten ja kansainvälisten lakien sekä parhaan käytettävissä olevan tutkimustiedon mukaisesti.

14.6 Kieltää vuoteen 2020 mennessä tietyt kalastustukien muodot, jotka edistävät liikakapasiteettia ja -kalastusta, poistaa tuet, jotka edistävät laitonta, raportoimatonta ja sääntelemätöntä kalastusta ja pidättyä uusista vastaavanlaisista tuista ottaen huomioon, että kehitysmaat ja vähiten kehittyneitä maita koskevan asianmukaisen ja tehokkaan erityisen ja eriytetyn kohtelun tulisi olla kiinteä osa Maailman kauppajärjestön kalastusalan tukia koskevia neuvotteluja.¹⁶

14.7 Kasvattaa vuoteen 2030 mennessä pienille kehittyville saarivaltioille ja vähiten kehittyneille maille kertyviä taloudellisia hyötyjä kestävästä meriresurssien käytöstä esimerkiksi kalastuksen, vesiviljelyn ja matkailun kestävästä hallinnoinnin keinoin.

¹⁶ Ottaen huomioon Maailman kauppajärjestelyn meneillään olevat neuvottelut, Dohan kehitysohjelma ja Hongkongin ministerikokouksen mandaatti.

14.a Lisätä tutkimustietoa, kehittää tutkimuskapasiteettia ja siirtää meriteknologiaa ottaen huomioon Hallitustenvälisen meriteieteellisen komission meriteknologian siirtämistä koskevat ehdot ja ohjeet, jotta merten tilaa voidaan parantaa ja merten biologisen monimuotoisuuden positiivista vaikutusta kehitysmaiden, erityisesti pienten kehittyvien saarivaltioiden ja vähiten kehittyneiden maiden, kehitykseen voidaan lisätä.

14.b Tarjota pienimuotoisen kalastuksen harjoittajille mahdollisuus käyttää merten tarjoamia luonnonvaroja ja pääsy merimarkkinoille.

14.c Tehostaa merten ja niiden tarjoamien luonnonvarojen suojelua ja kestäväää käyttöä panemalla täytäntöön YK:n merioikeusyleissopimuksessa kuvattu kansainvälinen lainsäädäntö, joka tarjoaa oikeudellisen kehyksen merten ja niiden tarjoamien luonnonvarojen suojelulle ja kestäväälle käytölle, kuten ”The future we want” -loppuasiakirjan 158 kappaleessa palautetaan mieliin.

Tavoite 15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestäväää käyttöä; edistää metsien kestäväää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.

15.1 Suojella ja palauttaa vuoteen 2020 mennessä ennalleen maanpäällisiä ja sisämaassa sijaitsevia makean veden ekosysteemejä ja niiden tarjoamia palveluja, erityisesti metsiä, kosteikkoja, vuoria ja kuivan maan alueita, sekä turvata niiden kestävä käyttö kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden mukaisesti.

15.2 Edistää vuoteen 2020 mennessä kaiken tyyppisten metsien kestävien hoitomenetelmien käyttöönottoa, pysäyttää metsäkato, ennallistaa turmeltuneita metsäalueita ja lisätä maailmanlaajuisista metsitystä merkittävästi.

15.3 Taistella vuoteen 2030 mennessä aavikoitumista vastaan, ennallistaa pilaantunut maaperä esimerkiksi aavikoitumiselle, kuivuudelle ja tulville altistuneilla alueilla ja pyrkiä saavuttamaan nollassa maaperän pilaantumisessa.

15.4 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä vuoriekosysteemien ja niiden biologisen monimuotoisuuden suojelu, jotta voidaan tukea niiden kykyä tarjota kestävä kehityksen kannalta olennaisia hyötyjä.

15.5 Ryhtyä kiireellisiin ja merkittäviin toimenpiteisiin luontaisten elinympäristöjen turmeltumisen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämiseksi ja uhanalaisten lajien suojelemiseksi sekä niiden sukupuuttoon kuoleminen estämiseksi vuoteen 2020 mennessä.

15.6 Edistää geeniresurssien hyödyntämisestä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasavertaista jakautumista sekä edistää tällaisten resurssien asianmukaisia käyttömahdollisuuksia kansainvälisesti sovitulla tavoilla.

15.7 Ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin suojeltujen kasvien ja eläinten salametsästyksen ja -kaupan pysäyttämiseksi sekä puuttua laittomien villieläinperäisten tuotteiden kysyntään ja tarjontaan.

15.8 Ottaa vuoteen 2020 mennessä käyttöön menetelmiä, joilla voidaan estää ja merkittävästi vähentää haitallisten vierasperäisten lajien vaikutuksia maa- ja vesiekosysteemeihin sekä pitää ensisijaisten lajien määrä kurissa tai karsia niitä.

15.9 Integroida vuoteen 2020 mennessä ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuden liittyvät arvot kansalliseen ja paikalliseen suunnitteluun, kehitysprosesseihin ja köyhyyden vähentämisstrategioihin sekä -toimenpiteisiin.

15.a Mobilisoida ja merkittävästi lisätä rahoitusta kaikista lähteistä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeluun sekä kestäväan käyttöön.

15.b Mobilisoida merkittävästi resursseja kaikista lähteistä ja kaikilla tasoilla kestäväan metsänhoidon rahoittamiseen sekä tarjota riittäviä kannustimia kehitysmaille tällaisen metsänhoidon sekä suojelu- ja metsitystoimien edistämiseksi.

15.c Lisätä maailmanlaajuisia tukea suojeltujen lajien salametsästyksen ja -kaupan vastaiseen taisteluun esimerkiksi parantamalla paikallisten yhteisöjen valmiuksia hankkia elantonsa kestävillä tavoilla.

Tavoite 16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.

16.1 Vähentää merkittävästi kaikkia väkivallan muotoja ja niihin liittyviä kuolemantapauksia kaikkialla.

16.2 Lopettaa kaikki lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa ja kaikki väkivallan muodot sekä lasten kiduttaminen.

16.3 Edistää oikeusturvaa kansallisilla ja kansainvälisillä tasoilla sekä varmistaa kaikille yhtäläinen pääsy oikeuspalveluiden piiriin.

16.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi rahan sekä aseiden laittomia siirtoja, tehostaa varastetun omaisuuden palauttamista ja taistella kaikkea järjestäytyneen rikollisuuden muotoja vastaan.

16.5 Vähentää merkittävästi korruptiota ja lahjontaa kaikissa muodoissaan.

16.6 Kehittää tehokkaita, vastuullisia ja läpinäkyviä instituutioita kaikilla tasoilla.

16.7 Varmistaa joustava, kaikkia koskeva, osallistava ja edustava päätöksenteko kaikilla tasoilla.

16.8 Laajentaa ja vahvistaa kehitysmaiden osallistumista maailmanlaajuisiin hallinnointijärjestelmiin.

16.9 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille laillinen henkilöllisyys, kuten rekisteröinti syntyessä.

16.10 Taata julkinen tietojen saanti ja turvata perusvapaudet kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

16.a Vahvistaa tärkeimpiä kansallisia instituutioita esimerkiksi kansainvälisen yhteistyön avulla, jotta väkivallan ehkäisemiseen ja terrorismin sekä rikollisuuden torjumiseen tarvittavia valmiuksia voidaan kehittää kaikilla tasoilla, erityisesti kehitysmaissa.

16.b Edistää ja panna täytäntöön syrjinnän vastaisia lakeja ja kestäväan kehityksen käytäntöjä.

Tavoite 17. Tukea vahvemmin kestäväen kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.**Rahoitus**

17.1 Vahvistaa kotimaisten resurssien mobilisointia esimerkiksi kehitysmailla kohdistettavan kansainvälisen tuen kautta, jotta ne voivat kehittää valmiuksiaan verojen ja muiden tuottojen keräämiseen.

17.2. Kannustaa kehittyneitä maita toteuttamaan täysimääräisesti sitoutumisensa viralliseen kehitysapuun, esimerkiksi monien kehittyneiden maiden sitoutuminen tavoitteeseen siitä, että 0,7 prosentin osuus BKT:stä käytetään viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) kehitysmailla ja 0,15–0,2 prosenttia viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) vähiten kehittyneille maille.

17.3 Mobilisoida lisää rahoitusresursseja kehitysmaihin useista lähteistä.

17.4 Auttaa kehitysmaita saavuttamaan pitkän aikavälin velanhoitokyky koordinoituilla käytännöillä, joiden tavoitteena on edistää velkarahoitusta, velkahelpotuksia ja velkojen uudelleenjärjestelyä tarpeen mukaan sekä puuttua erittäin velkaantuneiden köyhien maiden ulkoiseen velkaan velkakierrerriskin pienentämiseksi.

17.5 Ottaa vähiten kehittyneitä maita varten käyttöön investointien edistämiseen tähtäviä ohjelmia.

Teknologia

17.6 Tehostaa pohjois-etelä- ja etelä-etelä-akselilla tapahtuvaa sekä kolmenvälistä alueellista ja kansainvälistä tieteeseen, teknologiaan ja innovaatioihin liittyvää yhteistyötä ja valmiuksia sekä kehittää tietojen jakamista keskinäisesti sovituin ehdoin, esimerkiksi parantamalla nykyisten mekanismien keskinäistä koordinoitua erityisesti YK:n tasolla sekä maailmanlaajuisen teknologiansiirtoa helpottavan mekanismin avulla.

17.7 Edistää ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä, siirtoa ja levittämistä kehitysmaihin suotuisin ehdoin, myös ilman täyttä vastiketta ja etuoikeutetusti, jos näin keskinäisesti sovitaan.

17.8 Ottaa täysimääräisesti käyttöön teknologiapankki sekä tutkimus-, teknologia- ja innovaatiovalmiuksia kehittävä mekanismi vähiten kehittyneille maille vuoteen 2017 mennessä ja lisätä mahdollistavan teknologian, erityisesti tieto- ja viestintäteknologian, käyttöä.

Valmiuksien kehittäminen

17.9 Tarjota kehitysmailla vahvistettua kansainvälistä apua tehokkaaseen ja kohdistettuun valmiuksien kehittämiseen, jotta kansallisia suunnitelmia kestäväen kehityksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi voidaan tukea esimerkiksi pohjois-etelä- ja etelä-etelä-akselilla tapahtuvan sekä kolmenvälisen yhteistyön kautta.

Kauppa

17.10 Edistää yleismaailmallista, sääntöihin perustuvaa, avointa, syrjimätöntä ja yhdenvertaista monenvälistä Maailman kauppajärjestön alaisuudessa toimivaa kauppaa muun muassa viemällä päätökseen Dohan kehitysohjelman alaiset neuvottelut.

17.11 Lisätä merkittävästi kehitysmaiden vientiä siten, että erityisesti vähiten kehittyneiden maiden osuus maailmanlaajuisesta viennistä voidaan kaksinkertaistaa vuoteen 2020 mennessä.

17.12 Taata vähiten kehittyneille maille viipymättä tulliton ja kiintiötön, pysyvä pääsy markkinoille Maailman kauppajärjestön päätösten mukaisesti esimerkiksi varmistamalla, että vähiten kehittyneistä maista tapahtuvaa tuontia koskevat etuuskohteluun oikeuttavat alkuperäsäännöt ovat läpinäkyviä ja yksinkertaisia sekä markkinoille pääsyä edistäviä.

Järjestelmän ongelmat

Poliittinen ja institutionaalinen yhtenäisyys

17.13 Parantaa maailmanlaajuista makrotalouden vakautta muun muassa poliittisen koordinoinnin ja johdonmukaisuuden avulla.

17.14 Parantaa kestävästä kehityksestä koskevan politiikan johdonmukaisuutta.

17.15 Kunnioittaa kunkin maan poliittista liikkumisvaraa ja johtoa köyhyyspoistamiseen ja kestävästä kehityksestä lähtevän politiikan laatimisessa ja toteuttamisessa.

Useiden sidosryhmien kumppanuudet

17.16 Tehostaa kestävästä kehityksestä lähtevän globaalia kumppanuutta ja täydentää sitä useiden sidosryhmien kumppanuuksilla, jotka jalkauttavat ja jakavat tietoja, asiantuntemusta, teknologiaa ja rahoitusresursseja kestävästä kehityksestä lähtevien tavoitteiden tueksi kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa.

17.17 Kannustaa ja edistää tehokkaita julkisia, julkisen ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan välisiä kumppanuuksia niiden oman asiantuntemuksen ja resurssintäytäjästrategioiden pohjalta.

Tiedot, valvonta ja vastuut

17.18 Tehostaa vuoteen 2020 mennessä tukea kehitysmaiden, mukaan lukien vähiten kehittyneiden maiden ja pienten kehittyvien saarivaltioiden, valmiuksien kehittämiseksi siten, että laadukkaiden, ajantasaisten ja luotettavien, tulotason, sukupuolen, iän, rodun, etnisyyden, maahanmuuttaja-aseman, vammaisuuden, maantieteellisen sijainnin ja muiden kansallisissa konteksteissa merkittävien ominaisuuksien perusteella eriytettyjen tietojen saatavuutta voidaan merkittävästi parantaa.

17.19 Kehittää vuoteen 2030 mennessä kestävästä kehityksestä lähtevien etenemistä koskevia mittareita bruttokansantuotteen täydennykseksi nykyisten hankkeiden pohjalta sekä tukea tilastointivalmiuksien kehittämistä kehitysmaissa.

Toimeenpanokeinot ja globaali kumppanuus

60. Vahvistamme lujan sitoutumisemme tämän uuden toimintaohjelman täysimääräiseen toimeenpanoon. Tiedostamme, ettei kunnianhimoisia tavoitteita ja alatavoitteita voida saavuttaa ilman elvytettyä ja tehostettua globaalia kumppanuutta ja verrattain kunnianhimoisia toimeenpanokeinoja. Elvytetty globaali kumppanuus mahdollistaa tehokkaan maailmanlaajuisen sitoutumisen kaikkien tavoitteiden ja alatavoitteiden toimeenpanemiseen, yhdistää hallitukset, kansalaisyhteiskunnan,

yksityisen sektorin, YK:n järjestelmän ja muut toimijat sekä mobilisoi kaikki saatavilla olevat resurssit.

61. Toimintaohjelman tavoitteet ja alatavoitteet käsittelevät yhteisten pyrkimysten toteuttamiseen tarvittavia keinoja. Edellä viitattujen kestävästä kehityksestä toteutettavien tavoitteiden ja tavoitteen 17 alaiset toimeenpanokeinoja koskevat tavoitteet ovat olennaisen tärkeitä toimintaohjelman toimeenpanolle ja yhtä tärkeitä muiden tavoitteiden sekä alatavoitteiden kanssa. Ne ovat yhtä tärkeällä sijalla niin toimeenpanohankkeissa kuin etenemisen seurannassa käytetyssä globaalissa mittauskehityksessä.

62. Tämä toimintaohjelma ja kestävästä kehityksestä tavoitteet voidaan saavuttaa kestävästä kehityksestä koskevan elvytetyn globaalien kumppanuuden puitteissa, jota tuetaan kestävästä kehityksestä Agenda 2030 -toimintaohjelmaan kiinteästi liittyvässä Addis Abeban toimintaohjelmassa määritellyillä konkreettisilla politiikoilla ja toimenpiteillä. Addis Abeban toimintaohjelma tukee, täydentää ja auttaa kontekstualisoimaan vuoden 2030 toimintaohjelman toimeenpanokeinoja koskevia tavoitteita. Se liittyy kotimaan julkisiin resursseihin, kotimaiseen ja kansainväliseen yksityiseen liiketoimintaan ja rahoitukseen, kansainväliseen kehitysyhteistyöhön, kansainväliseen kauppaan kehityksen moottorina, velkaan ja velanhoitokykyyn, ja se koskee järjestelmän ongelmia, tiedettä, teknologiaa, innovaatioita ja valmiuksien kehittämistä sekä tietoja, valvontaa ja seurantaa.

63. Pyrkimystemme ytimessä ovat yhtenäiset kansallisissa omistuksessa olevat kestävästä kehityksestä strategiat, joita tukevat integroidut kansalliset rahoituskehitykset. Toistamme, että jokaisella maalla on ensisijainen vastuu omasta taloudellisesta ja sosiaalisesta kehityksestään ja että kansallisten politiikkojen ja kehitysstrategioiden roolia ei voida liiaksi korostaa. Kunnioitamme kunkin maan poliittista liikkumavaraa ja johtoa köyhyyden poistamiseen ja kestävästä kehityksestä tähtäävän politiikan toteuttamisessa pitäen kuitenkin samalla kiinni olennaisista kansainvälisistä säännöistä ja sitoumuksista. Kansallisten kehityshankkeiden tukena on kuitenkin oltava mahdollisuuksia tarjoava kansainvälinen taloudellinen toimintaympäristö, mukaan lukien yhtenäiset ja kaikkia osapuolia tukevat maailmankauppa-, raha- ja rahoitusjärjestelmät, sekä vahvistettu ja tehostettu maailmanlaajuinen taloushallinto. Myös prosessit, joilla edistetään tarvittavien tietojen ja teknologioiden maailmanlaajuisista saantia sekä kehitetään niihin liittyviä valmiuksia, ovat erittäin tärkeitä. Sitoudumme tavoittelemaan kestävästä kehityksestä liittyvää poliittista yhtenäisyyttä ja mahdollistavaa toimintaympäristöä kaikilla tasolla ja kaikkien toimijoiden puolesta sekä elvyttämään kestävästä kehityksestä globaalia kumppanuutta.

64. Tuemme olennaisten strategioiden ja toimintaohjelmien täytäntöönpanoa, joita ovat esimerkiksi Istanbulin julistus ja toimintaohjelma, pieniä kehittyviä saarivaltioita koskeva yksityiskohtainen säännöstö (SAMOA) sekä kehittyviä sisämaavaltioita koskeva Wienin toimintaohjelma vuosille 2014–2024, ja vahvistamme Afrikan unionin toimintaohjelman 2063 sekä Afrikan kehittämistä koskevan uuden kumppanuuden tukemisen tärkeyden, sillä ne kaikki ovat kiinteä osa uutta toimintaohjelmaa. Tunnustamme, että pysyvän rauhan ja kestävästä kehityksestä saavuttaminen konfliktien alaisissa ja konfliktien jälkitilanteissa olevissa maissa on erityisen haastavaa.

65. Tiedostamme, että keskitulotason mailla on yhä merkittäviä haasteita kestävästä kehityksestä tavoitteiden saavuttamisessa. Jotta tähän mennessä tehdyt saavutukset olisivat pysyviä, edelleen ajankohtaisiin haasteisiin liittyviä hankkeita tulisi tehostaa vaihtamalla kokemuksia, parantamalla koordinaatioita sekä tukemalla YK:n

kehitystyöjärjestelmää, kansainvälisiä rahoituslaitoksia, alueellisia järjestöjä ja muita sidosryhmiä entistä lujemmin ja keskitetympin.

66. Korostamme, että kaikissa maissa julkiset käytännöt ja kotimaisten resurssien mobilisointi sekä tehokas käyttö, joita kansallisen omistuksen periaatteessa tähdennetään, ovat keskeisiä tekijöitä yhteisessä kestävässä kehityksessä ja sitä koskevien tavoitteiden saavuttamisessa. Toteamme, että kotimaiset resurssit syntyvät ennen kaikkea talouskasvusta, jota tukee mahdollisuuksia tarjoava toimintaympäristö kaikilla tasoilla.

67. Yksityinen liiketoiminta, investoinnit ja innovaatiot ovat tuottavuuden, kaikille kuuluvan talouskasvun ja työpaikkojen luonnin tärkeimpiä moottoreita. Tunnustamme yksityisen sektorin monimuotoisuuden mikroyrityksistä osuuskuntiin ja aina monikansallisiin yhtiöihin. Vetoamme kaikkiin yrityksiin, että ne käyttäisivät luovuuttaan ja innovointikykyään kestävässä kehityksessä haasteiden ratkaisemiseen. Vaalimme dynaamista ja toimivaa yrityssektoria ja suojelemme samalla työntekijöiden oikeuksia sekä ympäristö- ja terveysstandardeja olennaisten kansainvälisten standardien ja sopimusten sekä muiden vastaavien käynnissä olevien hankkeiden mukaisesti, joita ovat esimerkiksi liike-elämän ja ihmisoikeuksien perusperiaatteet¹⁷ ja ILO:n perustönnormit, lapsen oikeuksien yleissopimus¹⁸ sekä tärkeimmät monenkeskiset ympäristösopimukset.

68. Kansainvälinen kauppa on kaikille kuuluvan talouskasvun ja köyhyyden vähentämisen moottori, ja se tukee myös kestävässä kehityksessä. Aiomme jatkossakin edistää yleismaailmallista, sääntöihin perustuvaa, avointa, läpinäkyvää, ennustettavaa, osallistavaa, syrjimätöntä ja yhdenvertaista monenvälistä Maailman kauppajärjestön alaisuudessa toimivaa kauppajärjestelmää sekä mielekästä kaupan vapautumista. Vetoamme Maailman kauppajärjestön kaikkiin jäseniin, että ne kaksinkertaistaisivat pyrkimyksensä viedä viipymättä päätökseen Dohan kehitysohjelman koskevat neuvottelut.¹⁹ Pidämme erittäin tärkeänä, että kehitysmaita, kuten Afrikan maita, vähiten kehittyneitä maita, kehittyviä sisämaavaltioita, pieniä kehittyviä saarivaltioita ja keskitulotason mailta, tuetaan kauppaan liittyvien valmiuksien kehittämisessä muun muassa alueellisen taloudellisen integraation ja yhteyksien edistämiseksi.

69. Tiedostamme, että kehitysmaita on autettava saavuttamaan pitkän aikavälin velanhoitokyky koordinoitulla politiikalla, jonka tavoitteena on edistää velkarahoitusta ja -helputuksia sekä velkojen uudelleenjärjestelyä ja järkevää velkaantumisen hallintaa tarpeen mukaan. Monet maat ovat yhä alttiina velkakriiseille, ja joissakin maissa, kuten useissa vähiten kehittyneissä maissa, pienissä kehittyvissä saarivaltioissa ja joissakin kehittyneissä maissa, on velkakriisi meneillään. Toistamme, että velallisten ja velkojen on yhteistyössä pyrittävä estämään ja ratkaisemaan kestävämmät velkaantumistilanteet. Velkaantumisen pitäminen kestävällä tasolla on lainaa myöntävien maiden vastuulla; tästä huolimatta toteamme, että myös lainan ottajilla on vastuu toimia niin, ettei velkaantuminen heikennä maan velanhoitokykyä. Tuemme niiden maiden velanhoitokyvyn säilyttämistä, joiden velkoja on helpotettu ja jotka ovat saaneet velkaantumisensa kestäväälle tasolle.

¹⁷ A/HRC/17/31, liite.

¹⁸ Yhdistyneet kansakunnat, *Yleissopimusten sarja*, osa 1577, Nro 27531.

¹⁹ A/C.2/56/7, liite.

70. Otamme täten käyttöön teknologiansiirtoa helpottavan mekanismin, joka määritettiin Addis Abeban toimintaohjelmassa kestävän kehityksen tavoitteiden tueksi. Teknologiansiirtoa helpottava mekanismi perustuu jäsenvaltioiden, kansalaisyhteiskunnan, yksityisen sektorin, tiedeyhteisön, YK:n elimien ja muiden sidosryhmien väliseen usean sidosryhmän yhteistyöhön ja koostuu YK:n virastojen välisestä kestävän kehityksen tavoitteisiin liittyvästä tieteen, teknologian ja innovaatioiden työryhmästä, kestävän kehityksen tavoitteisiin liittyvää tiedettä, teknologiaa ja innovaatioita koskevasta usean sidosryhmän yhteistyöfoorumista sekä verkkoympäristöstä.

- YK:n virastojen välinen kestävän kehityksen tavoitteisiin liittyvä tieteen, teknologian ja innovaatioiden työryhmä edistää YK:n järjestelmän sisäistä koordinoitua, yhtenäisyyttä ja yhteistyötä tieteen, teknologiaan ja innovaatioihin liittyvissä asioissa. Näin voidaan saada enemmän synergiaetuja ja tehostaa toimintaa erityisesti valmiuksien kehittämishankkeiden vahvistamiseksi. Työryhmä hyödyntää nykyisiä resursseja ja valmistele yhteistyössä kymmenen kansalaisyhteiskunnan, yksityisen sektorin ja tiedeyhteisön edustajan kanssa usean sidosryhmän foorumilla järjestettäviä kokouksia, joissa käsitellään kestävän kehityksen tavoitteisiin liittyvää tiedettä, teknologiaa ja innovaatioita, sekä työskentelee verkkoympäristön kehittämisessä ja toimintaan saattamisessa esimerkiksi valmistelemalla ehdotuksia foorumia ja verkkoympäristöä koskevaksi säännöstöksi. 10 edustajaa nimittää pääsihteeri kahden vuoden toimikaudeksi. Työryhmään voivat osallistua kaikki YK:n virastot, rahastot ja ohjelmat sekä talous- ja sosiaalineuvoston toimikunnat, ja se koostuu alustavasti yksiköistä, jotka tällä hetkellä muodostavat teknologiansiirron helpottamista käsittelevän epävirallisen työryhmän; näitä yksiköitä ovat YK:n pääsihteeristön taloudellisten ja sosiaalisten asiain osasto, YK:n ympäristöohjelma, YK:n teollisen kehityksen järjestö, YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö, YK:n kauppa- ja kehityskonferenssi, kansainvälinen teleliitto, Maailman henkisen omaisuuden järjestö ja Maailmanpankki.
- Verkkoympäristöön kootaan yhteen YK:n ja muiden toimijoiden nykyisiä tiede-, teknologia- ja innovaatiohankkeita, -mekanismeja ja -ohjelmia koskevia tietoja, ja verkkoympäristössä näitä tietoja voidaan myös käsitellä ja hakea. Verkkoympäristössä ovat saatavilla tieteen, teknologian ja innovaatioiden siirtoa helpottavia hankkeita ja politiikkoja koskevat tiedot, tietämys ja kokemukset sekä niistä kootut parhaat käytännöt ja opitut asiat. Verkkoympäristössä voidaan myös levittää eri puolilla maailmaa laadittuja vapaasti käytettävissä olevia tieteellisiä julkaisuja. Verkkoympäristö kehitetään riippumattoman teknisen arvioinnin pohjalta, jossa otetaan huomioon muista YK:n ja muiden toimijoiden hankkeista saadut parhaat käytännöt ja opitut asiat. Näin voidaan varmistaa, että verkkoympäristö täydentää nykyisiä tiede-, teknologia- ja innovaatioympäristöjä, mahdollistaa niiden käytön ja tarjoaa niistä riittävästi tietoja välttämällä päällekkäisyydet ja vahvistamalla synergiaetuja.
- Kestävän kehityksen tavoitteisiin liittyvää tiedettä, teknologiaa ja innovaatioita koskeva usean sidosryhmän foorumi kokoontuu vuosittain kahden päivän ajaksi keskustelemaan tieteellisestä, teknologisesta ja innovatiivisesta yhteistyöstä kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon liittyvien teemojen puitteissa, ja se kokoaa kaikki tärkeimmät sidosryhmät tarjoamaan aktiivisesti apua omalla asiantuntija-alueellaan. Foorumi tarjoaa ympäristön tärkeimpien sidosryhmien ja usean sidosryhmän kumppanuuksien

vuorovaikutukselle, yhteyksien solmimiselle ja verkostoitumiselle esimerkiksi tieteellisessä yhteistyössä, innovoinnissa ja valmiuksien kehittämisessä havaittujen teknisten tarpeiden ja puutteiden tunnistamiseksi ja tutkimiseksi, ja se myös helpottaa kestävän kehityksen tavoitteisiin liittyvien olennaisten teknologioiden kehittämistä, siirtämistä ja levittämistä. Foorumin kokoukset kutsuu koolle talous- ja sosiaalineuvoston puheenjohtaja ennen neuvoston alaisuudessa järjestettävää korkean tason poliittisen foorumin kokousta tai vaihtoehtoisesti muiden foorumien tai konferenssien yhteydessä sen mukaan, mitä aihetta kulloinkin on tarkoitus käsitellä sekä muiden foorumien tai konferenssien järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön perusteella. Foorumin kokousten puheenjohtajina toimii samanaikaisesti kaksi jäsenvaltiota, ja niiden jälkeen puheenjohtajamaat laativat korkean tason poliittista foorumia varten keskusteluyhteenvedon, joka liittyy vuoden 2015 jälkeisen kehitysohjelman seurantaan ja arviointiin.

- Usean sidosryhmän foorumin yhteenvedossa on tietoja korkean tason poliittiselle foorumin kokouksille. Kestävän kehityksen korkean tason poliittinen foorumi käsittelee usean sidosryhmän foorumin tieteseen, teknologiaan ja innovaatioihin liittyviä teemoja ottamalla huomioon työryhmän asiantuntijoiden laatiman aineiston.

71. Toistamme, että tämä toimintaohjelma ja kestävän kehityksen tavoitteet ja alatavoitteet sekä niiden toimeenpanokeinot ovat yleismaailmallisia, erottamattomia ja toisiinsa sidottuja.

Seuranta ja arviointi

72. Sitoudumme osallistumaan tämän toimintaohjelman toimeenpanon järjestelmälliseen seurantaan ja arviointiin seuraavien 15 vuoden ajan. Kestävä, vapaaehtoisuuteen perustuva, tehokas, osallistava, läpinäkyvä ja integroitu seuranta- ja arviointikehys edistää toimeenpanemista merkittävästi ja auttaa maita maksimoimaan toimintaohjelman toimeenpanon ja seuraamaan sen etenemistä niin, ettei kukaan jää varmasti jälkeen.

73. Kansallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla toimiva kehys edistää vastuullisuutta kansalaisia kohtaan, tukee tehokasta kansainvälistä yhteistyötä toimintaohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi ja edistää parhaiden käytäntöjen vaihtamista sekä keskinäistä oppimista. Se mobilisoi tuen yhteisten haasteiden kukistamiseksi ja uusien, nousevien ongelmien tunnistamiseksi. Koska kyseessä on yleismaailmallinen toimintaohjelma, kaikkien kansakuntien keskinäinen luottamus ja yhteisymmärrys ovat tärkeitä.

74. Seuranta- ja arviointiprosesseja ohjaavat kaikilla tasoilla seuraavat periaatteet:

(a) Ne ovat vapaaehtoisuuteen perustuvia ja maakohtaisesti johdettuja, ottavat huomioon erilaiset kansalliset realiteetit, valmiudet ja kehitystasot ja kunnioittavat poliittista liikkumavaraa sekä prioriteetteja. Koska kansallinen omistus on kestävän kehityksen saavuttamisen kannalta avaintekijä, kansallisen tason prosessin tulokset toimivat perustana alueellisen ja maailmanlaajuisen tason arvioinneille ottaen huomioon, että maailmanlaajuinen arviointi perustuu pääasiassa virallisiin kansallisiin tietolähteisiin.

(b) Ne seuraavat yleismaailmallisten tavoitteiden ja alatavoitteiden toimeenpanemisen etenemistä sekä toimeenpanokeinoja kaikissa maissa niiden yleismaailmallisuutta, integroitunutta ja toisiinsa liittyvää luonnetta sekä kestävän kehityksen kolmea ulottuvuutta kunnioittavalla tavalla.

(c) Ne tukevat pitkän aikavälin orientoitumista, tunnistavat saavutukset, haasteet, puutteet ja ratkaisevat onnistumistekijät sekä tukevat maita valistuneiden poliittisten päätösten teossa. Ne auttavat mobilisoimaan tarvittavat toimeenpanokeinot ja kumppanuudet, tukevat ratkaisujen ja parhaiden käytäntöjen tunnistamista ja edistävät kansainvälisen kehitystyöjärjestelmän koordinoitua sekä tehokkuutta.

(d) Ne ovat avoimia, kattavia, osallistavia ja läpinäkyviä kaikille ja tukevat kaikkien tärkeimpien sidosryhmien raportointia.

(e) Ne ovat ihmiskeskeisiä, sukupuolesta riippumattomia, kunnioittavat ihmisoikeuksia ja painottuvat erityisesti köyhimpiin, huono-osaisiin ja eniten jälkeen jääneisiin.

(f) Ne perustuvat nykyisiin järjestelmiin ja prosesseihin, mikäli sellaisia on olemassa, välttävät päällekkäisyydet ja ottavat huomioon kansalliset olosuhteet, valmiudet, tarpeet ja prioriteetit. Ne kehittyvät ajan mukana, ottavat huomioon uudet ilmenevät ongelmat ja uusien metodologioiden kehittymisen sekä lievittävät kansallisten hallintojen raportointitaakkaa.

(g) Ne ovat tiukkoja ja todisteisiin perustuvia, ammentavat maakohtaisesti johdetuista arvioinneista ja tiedoista, jotka ovat laadukkaita, saatavilla olevia, ajantasaista, luotettavia ja tulotason, sukupuolen, iän, rodun, etnisyyden, maahanmuuttaja-aseman, vammaisuuden ja maantieteellisen sijainnin sekä muiden kansallisessa kontekstissa tärkeiden ominaisuuksien perusteella eriytettyjä.

(h) Ne edellyttävät tehostettua valmiuksien kehittämisen tukea kehitysmaille, esimerkiksi kansallisten tietojärjestelmien ja arviointiohjelmien vahvistamiseksi erityisesti Afrikan maissa, vähiten kehittyneissä maissa, pienissä kehittyvissä saarivaltioissa, kehittyvissä sisämaavaltioissa ja keskitulotason maissa.

(i) Ne hyötyvät YK:n järjestelmän ja muiden monenkeskisten instituutioiden aktiivisesta tuesta.

75. Tavoitteiden ja päämäärien etenemistä seurataan ja arvioidaan maailmanlaajuisilla mittareilla. Näitä täydentävät jäsenvaltioiden kehittämät alueellisen ja kansallisen tason mittarit sekä tavoitteita koskevien perustason tietojen kehittämistyön tulokset silloin, kun kansallisia ja maailmanlaajuisia perustason tietoja ei vielä ole. Virastojen välinen kestävä kehityksen tavoitteiden mittarien asiantuntijaryhmä on kehittänyt maailmanlaajuisia mittarikehystä, jota käsitellään tilastokomissiossa maaliskuuhun 2016 mennessä, minkä jälkeen talous- ja sosiaalineuvosto ja yleiskokous hyväksyvät sen nykyisten mandaattiansa mukaisesti. Kehyksestä on tarkoitus tulla yksinkertainen mutta vankka, sen on tarkoitus koskea kaikkia kestävä kehityksen tavoitteita ja alatavoitteita toimeenpanokeinot mukaan lukien sekä ylläpitää niihin sisältyvää poliittista tasapainoa, integraatiota ja pyrkimyksiä.

76. Tuemme kehitysmaita, erityisesti Afrikan maita, vähiten kehittyneitä maita, pieniä kehittyviä saarivaltioita ja kehittyviä sisämaavaltioita kansallisten tilastovirastojen ja tietojärjestelmien valmiuksien vahvistamisessa niin, että laadukkaiden, ajantasaisten, luotettavien ja eriytettyjen tietojen saanti voidaan varmistaa. Edistämme julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön läpinäkyvää ja vastuullista laajentamista siten, että apuna voidaan hyödyntää erilaisia tietoja, kuten maantarkkailu- ja paikkatietoja, kuitenkin niin, että tuki- sekä seurantaprosessien kansallinen omistus voidaan varmistaa.

77. Sitoudumme osallistumaan täysimääräisesti edistymisen säännölliseen ja kattavaan arviointiin paikallisella, kansallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla. Hyödynnämme seuranta- ja arviointi-instituutioiden ja -mekanismien nykyistä verkostoa mahdollisimman laajasti. Kansallisten raporttien avulla voidaan arvioida edistymistä ja tunnistaa haasteita alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla. Alueellisen vuoropuhelun ja maailmanlaajuisen arviointien ohella ne toimivat perustana eri tasoilla tarvittavaa seurantaa koskeville suosituksille.

Kansallinen taso

78. Kannustamme kaikkia jäsenvaltioita kehittämään mahdollisimman pian kunnianhimoisia kansallisia järjestelmiä tämän toimintaohjelman yleistä toimeenpanoa varten. Ne voivat tukea kestävästä kehityksestä tavoitteisiin siirtymistä ja perustua nykyisiin suunnitteluvälineisiin, kuten esimerkiksi kansallisen ja kestävästä kehityksestä strategioihin.

79. Kannustamme myös jäsenvaltioita tekemään kansallisen ja paikallisen tason edistymistä koskevia omaehtoisia säännöllisiä ja kattavia arvioiteja. Arvioinneissa tulee ottaa huomioon alkuperäiskansojen, kansalaisyhteiskunnan, yksityisen sektorin ja muiden sidosryhmien näkemykset kansallisten olosuhteiden, politiikkojen ja prioriteettien mukaisesti. Myös kansalliset parlamentit ja muut instituutiot voivat tukea näitä prosesseja.

Alueellinen taso

80. Alueellisen ja paikallisen tason seuranta sekä arviointi voi tarjota hyödyllisiä mahdollisuuksia vertaisoppimiseen esimerkiksi vapaaehtoisten arviointien, parhaiden käytäntöjen jakamisen sekä yhteisten tavoitekeskustelujen kautta. Toivotamme tässä suhteessa tervetulleeksi alueellisten ja paikallisten neuvostojen ja järjestöjen yhteistyön. Kattavat alueelliset prosessit ammentavat kansallisen tason arvioinneista ja tukevat seurantaa ja arviointia maailmanlaajuisella tasolla, esimerkiksi kestävästä kehityksestä koskevassa korkean tason poliittisessa foorumissa.

81. Tiedostamme nykyisten alueellisen tason seuranta- ja arviointimekanismien hyödyntämisen sekä riittävän poliittisen liikkumavaran tärkeyden ja kannustamme jäsenvaltioita tunnistamaan itselleen sopivimman alueellisen foorumin. YK:n alueellisia neuvostoja kannustetaan jatkamaan jäsenvaltioiden tukemista tässä.

Maailmanlaajuinen taso

82. Korkean tason poliittisella foorumilla on keskeinen rooli maailmanlaajuisen tason seuranta- ja arviointiprosessien verkoston valvonnassa, ja se työskentelee yhdessä yleiskokouksen, talous- ja sosiaalineuvoston sekä muiden asiaan liittyvien elinten ja foorumien kanssa nykyisten mandaattien mukaisesti. Foorumi mahdollistaa kokemusten, onnistumisten, haasteiden ja opittujen asioiden jakamisen sekä tarjoaa seurantaa koskevaa poliittista johtamista, opastusta ja suosituksia. Se edistää kestävästä kehityksestä käytäntöjen yhtenäisyyttä ja koordinoitua koko järjestelmässä. Sen tehtävänä on varmistaa, että toimintaohjelma säilyy olennaisena ja kunnianhimoisena, ja sen tulee keskittyä kehittyneiden maiden sekä kehitysmaiden edistymisen, saavutusten ja haasteiden sekä uusien, nousevien ongelmien arviointiin. Vähiten kehittyneitä maita, pieniä kehittyviä saarivaltioita ja kehittyviä sisämaavaltioita koskevien YK:n konferenssien ja prosessien seuranta- ja arviointijärjestelmiin muodostetaan tehokkaat yhteydet.

83. Korkean tason poliittisella foorumilla tapahtuva seuranta ja arviointi saa tietoa kestävästä kehityksestä koskevasta vuotuisesta edistymisraportista, jonka pääsihteeri laatii yhteistyössä YK:n järjestelmän kanssa maailmanlaajuisen

mittarikehityksen, kansallisten tilastointijärjestelmien tuottamien tietojen sekä alueelliselta tasolta kerättyjen tietojen pohjalta. Korkean tason poliittinen foorumi saa tietoja myös *maailmanlaajuisesta kestävästä kehityksen raportista*, jonka on tarkoitus vahvistaa tieteen ja politiikan yhtymäkohtaa ja joka voi tarjota vahvan todisteisiin perustuvan välineen päätöksentekijöiden tueksi köyhyiden poistamisen ja kestävästä kehityksen edistämiseksi. Kutsumme talous- ja sosiaalineuvoston puheenjohtajan johtamaan konsultointiprosessia maailmanlaajuisen raportin laajuudesta, metodologiasta ja julkaisuviiteistä sekä sen suhteesta edistymistä koskevaan raporttiin, jonka tulosten tulisi kuvastaa korkean tason poliittisen foorumin vuonna 2016 järjestettävän istunnon ministerijulistuksessa.

84. Korkean tason poliittinen foorumi tekee talous- ja sosiaalineuvoston alaisuudessa säännöllisiä arvioiteja 9. heinäkuuta 2013 annetun yleiskokouksen päätöslauselman 67/290 mukaisesti. Arvioinnit ovat vapaaehtoisia, mutta raportointiin kannustavia, ja niihin sisältyy kehittyneitä maita ja kehitysmaita sekä asiaan liittyviä YK:n yksiköitä ja muita sidosryhmiä, kuten kansalaisyhteiskuntaa ja yksityistä sektoria. Ne ovat valtioiden johtamia ja niihin osallistuu ministeritason sekä muita korkean tason edustajia. Ne tarjoavat kumppanuuksille yhteistyöympäristön esimerkiksi tärkeimpiin ryhmiin osallistumisen sekä muiden olennaisten sidosryhmien kautta.

85. Korkean tason poliittisella foorumilla tehdään myös aihepiirin mukaisia arvioiteja kestävästä kehityksen tavoitteiden edistymisestä sekä useille osa-alueille yhteisistä ongelmista. Näitä tukevat talous- ja sosiaalineuvoston toimikuntien sekä muiden hallitusten välisten elinten ja foorumien tekemät arvioinnit, joiden tulisi kuvastaa tavoitteiden integroitua luonnetta sekä niiden välisiä yhteyksiä. Niissä tulisi olla mukana kaikki asiaan liittyvät sidosryhmät, ja niiden tulisi mahdollisuuksien mukaan noudattaa korkean tason poliittisen foorumin toimintasykliä.

86. Toivotamme tervetulleeksi Addis Abeban toimintaohjelman mukaisen kehitystyön tuloksia sekä kestävästä kehityksen tavoitteiden toimeenpanokeinojen rahoitusta koskevan seurannan ja arvioinnin, joka on sidoksissa tämän toimintaohjelman seuranta- ja arviointikehykseen. Vuosittain järjestettävässä talous- ja sosiaalineuvoston foorumissa hallitusten välillä sovitut kehitystyön rahoitusta koskevat loppupäätelmät ja suositukset otetaan huomioon tämän toimintaohjelman toimeenpanon yleisessä seurannassa ja arvioinnissa korkean tason poliittisessä foorumissa.

87. Neljän vuoden välein yleiskokouksen alaisuudessa kokoontuva korkean tason poliittinen foorumi tarjoaa toimintaohjelmaan ja sen toimeenpanoon liittyvää korkean tason poliittista ohjeistusta, seuraa edistymistä ja nousevia haasteita sekä mobilisoi lisää toimenpiteitä toimeenpanon jouduttamiseksi. Seuraava yleiskokouksen alainen korkean tason poliittinen foorumi järjestetään vuonna 2019; kokoontumissykliä on uudistettu, jotta yhtenäisyys nelivuotisen kattavan politiikan arviointijakson kanssa voitaisiin maksimoida.

88. Painotamme myös koko järjestelmää koskevan strategisen suunnittelun, toimeenpanon ja raportoinnin tärkeyttä, jotta YK:n kehitystyöjärjestelmän yhtenäinen ja integroitu tuki uuden toimintaohjelman toimeenpanolle voidaan varmistaa. Asiaan liittyvien hallintoelinten on ryhdyttävä toimiin toimeenpanoa koskevan tuen arvioimiseksi ja edistymisestä sekä esteistä raportoimiseksi. Toivotamme tervetulleeksi talous- ja sosiaalineuvoston jatkuvan vuoropuhelun YK:n kehitystyöjärjestelmän pitkän aikavälin asemasta ja jäämme odottamaan näihin seikkoihin liittyviin toimenpiteisiin ryhtymistä.

89. Korkean tason poliittinen foorumi tukee tärkeimpien ryhmien ja muiden asiaan liittyvien sidosryhmien osallistumista seuranta- ja arviointiprosesseihin

päätöslauselman 67/290 mukaisesti. Vetoamme näihin toimijoihin, että ne raportoisivat osallistumisestaan toimintaohjelman toimeenpanoon.

90. Pyydämme pääsihteeriä laatimaan yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa yleiskokouksen 70. istunnon käsiteltäväksi ja vuonna 2016 järjestettävän korkean tason poliittisen foorumin kokouksen valmistelemiseksi raportin, jossa määritellään ratkaisevat virstanpylväät siirryttäessä kohti yhtenäistä, tehokasta ja kaikkia koskevaa maailmanlaajuisen tason seurantaa sekä arviointia. Raportin tulee sisältää ehdotus organisatorisista järjestelyistä talous- ja sosiaalineuvoston alaisessa korkean tason poliittisessa foorumissa tehtäville valtiojohtoisille arvioinneille sekä suosituksia yleiseksi ohjeiksi vapaaehtoista raportointia varten. Raportin tulee selventää institutionaalisia vastuita ja antaa korkean tason poliittiselle foorumille vuosittain käsiteltäviä teemoja, aihealueeseen perustuvien arviointien tekemistä sekä jaksotettujen arviointien vaihtoehtoja koskevia ohjeita.

91. Vahvistamme lujan sitoutumisemme tämän toimintaohjelman tavoitteiden saavuttamiseen ja sen toimeenpanemiseen täysimääräisesti niin, että maailmasta tulee parempi paikka vuoteen 2030 mennessä.

4. täysistunto
25. syyskuuta 2015

Osassa ”Kestävän kehityksen tavoitteet ja päämäärät” mainitut sopimukset

Tupakoinnin torjuntaa koskeva Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimus (Yhdistyneet kansakunnat, *Yleissopimusten sarja*, osa 2302, Nro 41032)

Sendain kehys katastrofiriskien vähentämiseksi 2015–2030 (päätöslauselma 69/283, liite II)

Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus (Yhdistyneet kansakunnat, *Yleissopimusten sarja*, osa 1833, Nro 31363)

”The future we want” (päätöslauselma 66/288, liite)